

ปจดา : ฟังดูก็เข้าท่า คือ ถ้าหากประชาชนในชุมชนมีการดำเนินชีวิตภายใต้กรอบเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ มีธุรกิจชุมชน มีกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิตและเพื่อช่วยเหลือกันยามฉุกเฉิน มีวิสาหุชุมชน และมีระบบแลกเปลี่ยนชุมชน ชุมชนน่าจะเข้มแข็งและสามารถป้องกันอิทธิพลทางลบจากเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ได้จริงและที่สำคัญก็คือ ชุมชนสามารถทำได้เอง ไม่จำเป็นต้องรอฟังความช่วยเหลือจากรัฐตลอดไป ถ้าอย่างนี้แล้วจะเริ่มต้นจัดทำระบบแลกเปลี่ยนชุมชนได้เมื่อไร แล้วจะทำอย่างไร

วิชันนา : เมื่อชุมชนพร้อมเมื่อไร ก็เริ่มได้เลย ส่วนจะเริ่มอย่างไรนั้น ขอขยักเอาไว้ในตอนต่อไป แล้วกัน ใจเย็นๆ หน่อยนะ

ภาคผนวกที่ 1-3

**การสัมมนากลุ่มย่อยเรื่อง
ระบบแลกเปลี่ยนชุมชนคืออะไร**

คำถามสำหรับการอภิปรายกลุ่มย่อย
วันจันทร์ที่ 27 มกราคม 2546 ภาคบ่าย

1. เงินคืออะไร?
2. ทำไมเราจึงต้องมีเงินในการผลิตและการดำรงชีวิต?
3. ไม่มีเงินเราอยู่ได้หรือไม่?
4. ทำไมพวกเราจึงไม่ค่อยมีเงิน?
5. มีใครบ้างที่มีเงินมาก?
6. เราจะสร้างเงินของเรามาใช้เองได้หรือไม่?
7. ถ้าเราสร้างเงินมาใช้เองมีข้อดีหรือมีข้อเสียอย่างไร?
8. โลกาวัดณ์คืออะไร?
9. เงินกับโลกาวัดณ์เกี่ยวข้องกันหรือไม่?
10. เงินที่เป็นผลจากโลกาวัดณ์มีผลกระทบกับเราในแง่ลบและบวกอย่างไร?
11. เรามีวิธีจะป้องกันผลกระทบทางลบจากโลกาวัดณ์ได้หรือไม่ โดยวิธีใด?
12. ถ้าพวกเราที่อยู่ในชุมชนหรือหมู่บ้าน มีทรัพยากร มีแรงงาน แต่ไม่มีเงิน เราจะทำการผลิตได้หรือไม่?
13. ถ้าเราทำการผลิตแล้วเราจะไปขายใคร?
14. เงื่อนไขในการสร้างเงินขึ้นมาใช้ที่สำคัญที่สุด คืออะไร?
15. ถ้าเราจะสร้างเงินขึ้นมาใช้เองเราจะทำในรูปแบบไหน?
16. ถ้าเราจะสร้างเงินมาใช้เองเราจะถูกกล่าวหาว่าทำผิดกฎหมายหรือไม่?
17. มีสมาชิกในชุมชนหรือในหมู่บ้านสักกี่คนที่จะร่วมกันใช้เงินที่เราทำกันเอง?
18. เราจะมีวิธีการป้องกันไม่ให้สมาชิกของกลุ่มเอาเปรียบเพื่อนสมาชิกคนอื่น ๆ ได้
อย่างไร?
19. ทำอย่างไรจึงจะทำให้ระบบของเราดำเนินไปอย่างราบรื่น?
20. มีรูปแบบในการสร้างระบบแลกเปลี่ยนของเราเองอย่างไรบ้าง?
21. ท่านคิดว่าระบบไหนน่าจะเหมาะสมกับชุมชนของท่านมากที่สุด?
22. ถ้าหากมีใครให้ทุนทำวิจัยแก่ท่านเพื่อตอบคำถามทั้งหมดหรือบางส่วนที่กล่าวมา
แล้วท่านอยากจะทำหรือไม่?

สรุปการสัมมนากลุ่ม 1
ณ บ้านสันติสุข ต.นาโถ้ อ.กุสุมาลย์ จ.ยโสธร
วันจันทร์ที่ 27 มกราคม 2546

การสัมมนาที่เข้าร่วมในโครงการระบบแลกเปลี่ยนชุมชนเพื่อความเข้มแข็ง กลุ่มที่ 1 มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 5 จังหวัด โดยทั้งหมดประกอบด้วย กำนันธงชัย ศรีสำแดง นายจรูญ ศรีเมฆ จากจังหวัดสระบุรี นายประยัด โททุมพล จากศูนย์อินแปลง จังหวัดสกลนคร นางบัวเสียง ตรงดี กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ นางใบศรี กุลวงษ์ นางวงศา สุวรรณไกรย์ กลุ่มแม่บ้านกำชะอิมิสุข จังหวัดมุกดาหาร นายสุทิน โลสันดา นายสุนทร วิโย กลุ่มเครือข่าย 7 จังหวัดนครพนม นายสว่าง ศรีมันตะ หมู่บ้านสันติสุข จังหวัดยโสธร ซึ่งกลุ่มที่ได้เชิญเข้าร่วมเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนที่มีคะแนนสูง และมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกับโครงการดังกล่าว ในการสัมมนารั้งนี้จะเน้นการให้การแลกเปลี่ยนและการเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องของการแลกเปลี่ยนชุมชนเพื่อความเข้มแข็ง และให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ผลการสัมมนา

ในการสัมมนาได้มีการอภิปรายเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนของชุมชน เงินในความหมายของกลุ่มธุรกิจชุมชน ประสิทธิภาพและแนวคิดในเรื่องดังกล่าว เคยมีการในระบบแลกเปลี่ยนดังกล่าวหรือไม่ รวมทั้งได้มีการนำเสนอแนวทางการทำโครงการดังกล่าว โดยมีข้อสรุปดังนี้

จากการเข้าฟังการสัมมนาในช่วงตอนเช้า กลุ่มที่เข้าร่วมมีความคิดเห็นในเรื่องของแลกเปลี่ยนมีความเห็นออกเป็นสองแนวทางคือ **แนวทางที่หนึ่ง** แสดงความคิดเห็นว่าถ้าทำได้จะดีสำหรับชุมชนเอง น่าจะพยายามลองทำ **แนวทางที่สอง** แสดงความคิดเห็นว่าเป็นไปไม่ได้เนื่องจากมีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง เงินที่นำมาใช้อย่างที่บ้านสันติสุขไม่ใช่เงินตราที่ถูกแบบในสังคม การนำสิ่งของมาแลกเปลี่ยนระหว่างกันทางผู้ที่มีความเห็นในแนวทางนี้ไม่แน่ใจว่าจะใช้ได้เพราะว่าสังคมเปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว ผู้เข้าร่วมให้ความเห็นอีกว่าระบบกันแลกเปลี่ยนมีกันมาแต่อดีตแล้ว อย่างเช่น ที่บ้านบัว จังหวัดสกลนคร เพิ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงไม่ใช่ระบบแลกเปลี่ยนเมื่อไม่นานมานี้ประมาณ 9-10 ปีที่ผ่านมา

เงินคืออะไร ตามความเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนา ในอดีตคือเงินที่ใช้กันอยู่เป็นเงินจริง ๆ แต่ไม่ใช่แบบในปัจจุบัน เงินกลายเป็นกระดาษ และทำให้เกิดหนี้ เงินจึงกลายเป็นความเชื่อที่ถูกฝังมานานและพัฒนาจนเกิดความเคยชินในเรื่องของการใช้เงิน

ทำไมเราจึงต้องใช้เงิน วิถีชีวิตของคนมีความต้องการซื้อ เป็นไปตามคำนิยามว่าเงินสามารถซื้อของได้ทุกอย่าง ความต้องการเงินในเรื่องของที่กินปัจจัยสี่ เช่นต้องการรถ ต้องการบ้านที่กินที่ จะใช้อยู่อาศัย จึงทำให้คนมีความต้องการในการใช้เงิน จากการที่บริโภคสิ่งเหล่านี้เกิดความจำเป็น

ทำให้ไม่ค่อยมีเงิน ทางกลุ่มให้ความเห็นว่าถ้าเรามีเท่าไรใช้เท่านั้น หาของป่าใช้และกินกันภายใน
นำที่จะอยู่ได้โดยสามารถทำรูปแบบ เอ็ดอยู่เอ็ดกิน เงินเป็นเครื่องมือในการบันทึกรายการตัวเอง การใช้
เงินเพราะสังคมกำหนดให้พวกเราใช้เงิน ทำให้เราต้องมีว่าสามารถทำได้ถ้าเป็นเรากำหนด คน
เดี๋ยวนี้มีความต้องการเกินปัจจัย 4 ประการ ถ้ามีเงินเข้ามาที่เป็นของรัฐต้องอยู่ในกรอบของรัฐ

การสร้างเงินขึ้นมาใช้เอง กลุ่มผู้เข้าร่วมมีความคิดเห็น ถ้าอยู่ในชุมชนก็จะดีถ้าใช้อยู่ใน
ชุมชนของตัวเอง ข้อเสีย คือจะนำไปใช้นอกพื้นที่ไม่ได้ การคิดรูปแบบของตัวแทนเงินสามารถคิด
ได้แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละที่มีกิจกรรมและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน

การมีเงินเป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะในเรื่องของการศึกษา การที่จะทำให้คนที่มีการศึกษาสูง
แล้วมาทำงานโดยไม่รับเงินเดือน อีกทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาคือถ้ามีเงินเท่าไรก็เรียนเท่านั้น แต่ใน
ปัจจุบันการศึกษาทำให้เกิดการแข่งขันกันขึ้น เป็นค่านิยมที่เกิดขึ้นมาเกิดจากการไม่เท่าเทียมกว่า
ต้องการที่จะศึกษาอย่างแท้จริง นั่นคือที่มาของโลกาภิวัตน์ที่เข้าสู่สังคมที่ต้องมีเงิน ในความคิดเห็น
ของผู้เข้าร่วมสัมมนา ถ้าหากหาทางเลือกได้สามารถหาทางออกได้ ถ้าคนอยู่กับที่จะไม่สามารถ
หาทางออกได้ คนต้องมีการลดทอน ลดความโลภลงให้ได้ การมีเงินต้องมาคู่กับเงินหมดไปเพราะ
อะไร เช่น เมื่อก่อนมีงานศพต้องใช้จ่ายหรือของเป็นจำนวนมาก การใช้เงินเกิดจากตามอำเภอใจ นิย

จากกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามาในวิถีชีวิต ทำให้คนเมืองกับคนชนบทนั้นแตกต่างกัน แต่ถ้า
จะทำการสังคมนั้นสามารถทำให้เหมือนกันได้ ทุกอย่างเกิดจากสังคมยอมรับแต่เราไปแหกกฎทาง
สังคมก็ต้องเตรียมพร้อมในทุก ๆ ด้าน ถ้าคิดจะมีระบบแลกเปลี่ยนกับที่อื่นที่เป็นสิ่งของนั้นอาจจะ
ทำได้ แต่จะทำให้เหมือนกับยุคชุมชนเป็นไปไม่ได้ เพราะว่าแต่ละภาคไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะภาค
กลางอยู่ใกล้ความเป็นเมือง ให้มีการแลกเปลี่ยนกันก็ได้ ถ้ามีการแลกกันแล้วในชุมชน ชุมชนต้อง
หาคนที่มีความมั่นใจและเข้าใจกัน

กลุ่มจะมีการจัดตั้งและแลกเปลี่ยนได้นั้นต้องมีการมีระเบียบของกลุ่มมีข้อตกลงร่วมกัน
ให้มีการวางระบบ ชุมชนควรใช้ของภายในกลุ่มกันเอง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและ
กัน ทำให้เกิดภูมิปัญญาทั้งชุมชน และสามารถพึ่งตนเองได้ ถ้าหากให้มีการจัดทำวิจัยเพื่อตอบ
คำถามเพิ่มขึ้นทุกกลุ่มมีความยินดีในการจัดทำ

รายงานการประชุมกลุ่มย่อย : ระบบแลกเปลี่ยนชุมชนคืออะไร
วันที่ 27 มกราคม 2545 บ้านสันติสุข อ. กุดชุม จ. ยโสธร

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย

1. นายชูชีพ เดชอาจ	กลุ่มเยาวชนปลาเสือตอ จ. นครสวรรค์
2. นางน้ำทิพย์ ยิ่งสุข	กลุ่มเยาวชนสตรีอาสาพัฒนา จ. นครสวรรค์
3. น. ส. พรพิไล เลิศวิชา	จ. เชียงใหม่
4. นายมังกร ไชยนะดารา	จ. เชียงใหม่
5. นายวัฒนา กลางกลางบุรัมย์	กลุ่มส่งเสริมอาชีพธุรกิจชุมชน จ. เชียงใหม่
6. นายอุดม อมยิ้ม	กลุ่มส่งเสริมอาชีพธุรกิจชุมชน จ. เชียงใหม่
7. น.ส. ดวงตา ปทุมสูติ	กลุ่มทอผ้าบ้านวังทอง จ. สุพรรณบุรี
8. นางกัลยา เทียงธรรม	กลุ่มทอผ้าบ้านวังทอง จ. สุพรรณบุรี
9. นายสมนึก เสาร์ทอง	กลุ่มบุญกุดชุม จ. ยโสธร
10. นายพันธ์ ลัดดาตา	กลุ่มบุญกุดชุม จ. ยโสธร
11. น.ส. อู๋	ผู้ช่วยนักวิจัย
12. น.ส. น้ำผึ้ง มีคิด	ผู้ช่วยนักวิจัย
13. นางประจิต ชาวสบาย	ผู้ช่วยนักวิจัย

เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาและสมาชิกในกลุ่มได้ใช้เวลาในการอภิปรายปัญหาในบางข้อ
เป็นระยะเวลานาน คณะผู้วิจัยจึงได้ถามปัญหาในข้อที่มีความสำคัญอันดับแรก คือ
ข้อ 1,2,3,4,5,6,7,12 และ 13 ดังนี้

ข้อ 1. เงินคืออะไร?

- แนวคำตอบ
- สิ่งที่ทุกคนยอมรับและใช้ในการแลกเปลี่ยน
 - สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน
 - สิ่งชักจูงให้ทำงาน เกิดการสร้างงาน
 - แรงจูงใจของชีวิต ^{นั้น} บรรดาให้ทำได้ทั้งในสิ่งที่ถูกและผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน

ข้อ 2. ทำไมเราจึงต้องมีเงินในการผลิตและการดำรงชีวิต

- แนวคำตอบ
- มนุษย์ไม่สามารถอยู่ได้เพียงลำพัง ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการดำรงชีวิต จึงต้องมีเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนและพึ่งพา
 - เงินเป็นสิ่งสมมุติหรือถูกกำหนดให้มีค่าแต่แท้จริงแล้วเป็นเพียงกระดาษแผ่นหนึ่งเท่านั้น
 - ความเชยชินและไม่เคยคิดเปลี่ยนแปลง จึงทำให้เงินมีอิทธิพลมาก
 - ความสะดวกและการพัฒนาการให้สามารถใช้ได้ในทุกสถานที่ เช่น บัตรเครดิต ก่อให้เกิดค้นหาและความอยากใช้เงินมากขึ้น

ข้อ 3. ไม่มีเงินเราอยู่ได้หรือไม่? และใครบ้างที่มีเงินมาก

แนวคำตอบ แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ

- อยู่ได้ ถ้าทุกคนยอมที่จะแลกเปลี่ยนกันโดยตรง ไม่พุ่มเพื่อยและใช้จ่ายแต่สิ่งที่จำเป็นและเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตให้มีความสมถะเพิ่มขึ้น เช่น ลดค่าเครื่องประดับ และสุราลงบ้าง
- อยู่ไม่ได้ เพราะการแลกเปลี่ยนบางอย่างต้องใช้เงินเท่านั้น เช่น น้ำมัน การศึกษา การรักษาพยาบาล เป็นต้น

ข้อ 4. ทำไมพวกเราจึงไม่ค่อยมีเงิน

- แนวคำตอบ
- ขี้เกียจ
 - ความรู้สึกในใจว่ามีเงินพอหรือยัง

ข้อ 5. ใครบ้างที่มีเงินมาก

- แนวคำตอบ
- คนที่ใช้สมองมากกว่าแรงงาน
 - คนที่สามารถกำหนดมูลค่าในตัวสินค้าที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนได้ เช่น พ่อค้าคนกลาง หรือพ่อค้าสินค้าอุตสาหกรรม

ข้อ 6. เราจะสร้างเงินของเรามาใช้เองได้หรือไม่?

แนวคำตอบ - ได้

ข้อ 7. ถ้าเราสร้างเงินมาใช้เองมีข้อดีหรือมีข้อเสียอย่างไร?

แนวคำตอบ

- ข้อดี
 - ป้องกันการไหลออกของเงิน
 - ลดอำนาจในทางชั่วร้ายของเงิน เช่น ใช้อื้อยาเสพติด เป็นต้น
 - สร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น
- ข้อเสีย
 - สังคมภายนอกไม่ยอมรับ
 - ผิดกฎหมาย

ข้อ 12. ถ้าพวกเราที่อยู่ในชุมชนหรือหมู่บ้าน มีทรัพยากร มีแรงงาน แต่ไม่มีเงิน เราจะทำการผลิตหรือไม่?

แนวคำตอบ แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง

- ได้ โดยการร่วมกันใช้แรงงานในการผลิตสินค้า และจัดสรรผลผลิตหรือกำไรเป็น
การตอบแทนแรงงาน
- ไม่ได้ เพราะต้องใช้เงินในการซื้อวัตถุดิบจากภายนอกชุมชน

ข้อ 13. ถ้าเราทำการผลิตแล้วเราไม่จะไปขายใคร?

แนวคำตอบ แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง

- ขายกันเองในหมู่บ้าน
- ขายไม่ได้ เพราะสินค้าที่ผลิตเช่น ของชำร่วย ไม่มีตลาดในชุมชนที่มากพอ

สรุปการอภิปราย กลุ่มที่ 4
ระบบแลกเปลี่ยนเงินตราชุมชน

ผู้เข้าร่วมสัมมนา 7 คน จาก 3 กลุ่มธุรกิจชุมชน ประกอบด้วย

1. นายสีล ศรีมันตะ	จาก กลุ่ม จ.บโธธร
2. นายเจริญ ศรีมันตะ	จาก กลุ่ม จ.บโธธร
3. นายวิทยา ทุมณี	จาก ประชาคมเกษตรพัฒนา 7 จังหวัด จ.กาฬสินธุ์
4. นายลำดวง ไชยศรี	จาก ประชาคมเกษตรพัฒนา 7 จังหวัด จ.กาฬสินธุ์
5. นายเฉลิมศักดิ์ ถนอมสิทธิ	จาก ประชาคมเกษตรพัฒนา 7 จังหวัด จ.กาฬสินธุ์
6. นายวิฑูรย์ มงคลอินทร์	จาก กลุ่มกองทุนทางปัญญาและความคิด.... จ.ขอนแก่น
7. นายสุทธิ ชาดง	จาก กลุ่มกองทุนทางปัญญาและความคิด.... จ.ขอนแก่น

รายชื่อวิทยากร

1. ผศ.ดร. ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชุกิ
2. นางสาววราณี สิทธิถาวร
3. น้องเล็ก

สรุปการอภิปราย

1. เงินคืออะไร?

เงิน คือ เงินเป็นสัญลักษณ์ / สื่อกลางที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการกำหนดมูลค่าของสินค้า ภายใต้กฎเกณฑ์ที่ตกลงไว้ และยังได้รับการยอมรับให้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้า ดังนั้น เงินจึงเป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดความสะดวกในการดำรงชีวิต

2. ทำไมเราจึงต้องมีเงินในการผลิตและการดำรงชีวิต?

เพราะเงินสามารถแทนค่าทรัพย์สินได้ และสามารถเก็บไว้ได้นาน เงินยังเป็นตัวกลางในการได้มาซึ่งปัจจัยในการผลิตและสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น เงินเป็นสื่อกลางในการได้มาซึ่งสิ่งที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น และการได้มาซึ่งสิ่งของจากนอกชุมชน

3. ไม่มีเงินเราอยู่ได้หรือไม่?

อยู่ได้ ถ้าเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้ากันเองภายในชุมชน โดยอาศัยความเอื้ออาทรกันของชาวบ้าน แต่การดำเนินการยังต้องใช้ระยะเวลาเพื่อสร้างความพร้อมและความเข้าใจให้แก่สมาชิกในชุมชน อีกทั้งยังมีข้อจำกัดเกิดขึ้นในกรณีที่มีการปฏิสัมพันธ์กับภายนอกชุมชน เนื่องจากการแลกเปลี่ยนกับภายนอกชุมชนยังคงต้องอาศัยเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนดังเช่นปัจจุบัน

4. ทำไมพวกเราจึงไม่ค่อยมีเงิน?

เพราะชาวบ้านยังขาดวินัยในการใช้เงิน ไม่มีการวางแผนการใช้จ่ายและการออม เหตุผลหนึ่งเพราะชาวบ้านยังไม่สามารถคาดการณ์รายรับ รายจ่ายของตนเองได้เนื่องจาก ลักษณะการผลิตที่ส่วนมากเป็นการผลิตในภาคการเกษตรที่มีความเสี่ยงในการผลิตสูงจากสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนแปร ทำให้ไม่สามารถคาดการณ์ได้ทั้งในด้านการผลิตและด้านการตลาด (ราคา) ที่สำคัญในปัจจุบันชาวบ้านยังได้รับอิทธิพลจากสื่อมากขึ้น จึงทำให้มีพฤติกรรมการเลียนแบบการดำรงชีวิตแบบเมือง มีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

5. มีใครบ้างที่มีเงินมาก?

คนที่สร้างโอกาสให้กับตนเองได้ ผู้ที่มีกระบวนการและวิธีคิดให้ได้เงินมา และสามารถทำให้เงินของตนหมุนเวียนไปสร้างกำไรได้มากขึ้น

6. เราจะสร้างเงินของเราเองได้หรือไม่?

สร้างได้ถ้าได้รับการยอมรับจากชุมชนให้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เช่น ในกรณีการซื้อขายให้ห้างโลตัสที่เป็นที่ยอมรับหรือมีกฎเกณฑ์กำหนดมาให้ใช้รูปธงเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนภายในห้างโลตัสและทำได้เฉพาะในพื้นที่ที่กำหนดไว้เท่านั้น อย่างไรก็ตามคงต้องใช้เวลานานในการสร้างกระบวนการยอมรับจากชุมชน และการสร้างการยอมรับจากภายนอกชุมชนยังคงเป็นประเด็นพิจารณาต่อไป

7. ถ้าเราสร้างเงินมาใช้เองมีข้อดี ข้อเสียอย่างไร?

ข้อดีจากการที่มีการสร้างเงินขึ้นมาใช้เอง คือ ทำให้สามารถกำหนดมูลค่าของเงินภายในชุมชนได้เอง และยังเป็น การสร้างการออมภายในชุมชน ช่วยไม่ให้เงินไหลออกนอกชุมชน แต่ข้อเสียที่เกิดขึ้นคือ เงินชุมชนยังไม่เป็นที่ยอมรับจากภายนอก จึงเกิดปัญหาการขาดสภาพคล่องในการแลกเปลี่ยนได้ใน กรณีที่ต้องติดต่อซื้อขายกับภายนอกชุมชน

8. โลกาภิวัตน์คืออะไร? 9. เงินกับโลกาภิวัตน์เกี่ยวข้องกันหรือไม่?

โลกาภิวัตน์ คือ โลกไร้พรมแดน การแลกเปลี่ยนข่าวสารไม่มีที่สิ้นสุด เป็นโลกแห่งความเจริญ โลกแห่งการแสวงหา

10. เงินที่เป็นผลจากโลกาภิวัตน์มีผลกระทบกับเราในแง่บวกและลบอย่างไร?

โลกไร้พรมแดน ชาวบ้านได้รับข่าวสารจากภายนอกมากขึ้น ทำให้มีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ความเจริญเอา ทุกสิ่งทุกอย่างไปจากชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านจนลง

11. เราจะวิธีป้องกันผลกระทบทางลบจากโลกาภิวัตน์ได้หรือไม่ โดยวิธีใด?

ป้องกันได้ โดยชาวบ้านจะต้องรู้อยู่ รู้กิน เพื่อป้องกันตนเองไม่ให้หลงไปกับสื่อต่างๆรอบตัว

12. ถ้าพวกเราที่อยู่ในชุมชนหรือหมู่บ้าน มีทรัพยากร มีแรงงาน แต่ไม่มีเงิน เราจะทำการผลิตได้หรือไม่?

สามารถผลิตได้เพราะมีทรัพยากรในชุมชนที่ถือเป็นทุนที่สำคัญ มีความเอื้ออาทร ความสามัคคีภายใน ชุมชนที่เป็นทุนในการดำเนินการอยู่แล้ว ซึ่งตัวอย่างที่เห็นได้คือ ในการทำงานการใช้ธนาคารแรงงาน การลงแขก

13. ถ้าเราทำการผลิตแล้วเราจะไปขายใคร?

เริ่มต้นคือ การขายกันเองในตลาดชุมชน เช่น การขายข้าวเปลือกให้โรงสีชุมชน แต่การดำเนินการต้อง มีความพร้อมและผู้นำชุมชนที่ดี ที่จะสร้างความร่วมมือร่วมใจให้เกิดแก่สมาชิกในชุมชนได้ และต้อง พัฒนาไปสู่การกระจายสินค้าไปสู่ตลาดนอกชุมชนในลำดับต่อไป

14. เงื่อนไขในการสร้างเงินขึ้นมาใช้ที่สำคัญที่สุด คืออะไร?

จะต้องเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องการให้เกิดขึ้น โดยชุมชนจะต้องมีความพร้อมและความเข้าใจ มีการรวมตัวกันและมีแนวคิดในทางเดียวกัน พร้อมทั้งมีการสร้างกฎระเบียบ ชี้ให้เห็นข้อดี – ข้อเสีย ที่จะเกิดแก่ชุมชนเมื่อมีเงินตราของตนเองเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามการที่ชุมชนจะสามารถสร้างเงินของตนเองได้นั้นจะต้องมีศูนย์ประสานความร่วมมือภายในชุมชนที่จะเป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน คือการมี 3 ประสาน ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน เป็นศูนย์ประสานความร่วมมือในชุมชน

15. ถ้าเราจะสร้างเงินขึ้นมาใช้เองเราจะทำในรูปแบบไหน?

เงินตราชุมชนควรจะเป็นรูปแบบที่ชุมชนกำหนดเอง อาจเริ่มต้นจากสินค้าหลักที่ผลิตในชุมชน เช่น ใช้ ข้าว มาเป็นตัวกำหนดมูลค่าในการแลกเปลี่ยนสินค้า แล้วพัฒนาไปสู่รูปแบบอื่นที่มีสภาพที่คงทนและมีสภาพคล่องสูงขึ้น เช่น ใช้รูปแบบคูปอง ที่มีสภาพคล่องและสามารถเก็บสะสมได้

16. ถ้าเราจะสร้างเงินมาใช้เองเราจะถูกกล่าวหาว่าทำผิดกฎหมายหรือไม่?

ไม่ผิดถ้าเราไม่เรียกว่า “บาท” เช่นที่กลุ่มที่เรียกเงินชุมชนของคนว่า “บุญ”

>>> เงินบาทแตกต่างจากเงินชุมชนอย่างไร

เงินบาทเป็นสื่อกลางที่ยอมรับและสามารถใช้แลกเปลี่ยนได้ทั่วไป แต่เงินชุมชนจะใช้ได้เฉพาะภายในชุมชนเท่านั้น จึงน่าจะมีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเงินระหว่างชุมชน

22. ถ้าหากมีใครให้ทุนทำวิจัยแก่ท่านเพื่อตอบคำถามทั้งหมดหรือบางส่วนที่กล่าวมาแล้ว ท่านอยากจะทำหรือไม่?

สนใจ ที่จะทำ

การสัมมนากลุ่มย่อย (กลุ่มที่ 5)
วันจันทร์ที่ 27 มกราคม 2545 ภาคบ่าย

รายชื่อสมาชิกในกลุ่ม

1. นายปริญญา บัญญัติสิน	วิฑูรชนคนเมืองบัว (กลุ่มบัวบาน)
2. นายสุพัฒน์ชัย ไปแคน	สหกรณ์ชุมชนกลุ่มบัวลาย
3. นายบรรยง แวงกุลเรือ	สหกรณ์ชุมชนกลุ่มบัวลาย
4. นายมนัส มั่นจำกลาง	บริษัท เกษตรอินทรีย์ จำกัด
5. นายจรัญ ปีกตันเทียะ	บริษัท เกษตรอินทรีย์ จำกัด
6. นายเฉลิม จันทะคาม	โรงเรียนมรรักษ์ธรรมชาติ กลุ่มเกษตรกรทำนา ตำบลนาโไ
7. นายเลาะ ศรีมันตะ	โรงเรียนมรรักษ์ธรรมชาติ กลุ่มเกษตรกรทำนา ตำบลนาโไ
8. นายสมบัติ ยงค์	โรงเรียนมรรักษ์ธรรมชาติ กลุ่มเกษตรกรทำนา ตำบลนาโไ
9. นายปรีดี ศรีวะอุไร	โรงเรียนมรรักษ์ธรรมชาติ กลุ่มเกษตรกรทำนา ตำบลนาโไ

รายชื่อวิทยากร

1. นายเสื่อ อภิชาติเกรียงไกร
2. นางสาวฉวีรัตน์ จริยธรรมวัตติ

ความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ

ในการอภิปรายกลุ่มย่อยภาคบ่าย กลุ่มที่ 5 ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคำถามที่วิทยากรได้นำมาใช้ในการอภิปรายกลุ่มย่อย ดังนี้

1. เงินคืออะไร?

- กลุ่มที่ 5 ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเงินว่า เงินคือพระเจ้า และเป็นสิ่งที่มนุษย์สมมติขึ้นมาเพื่อใช้เป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนอย่างเสรีในสังคม

2. ทำไมเราจึงต้องมีเงินในการผลิตและการดำรงชีวิต?

- กลุ่มที่ 5 ได้ให้ความเห็นว่า สิ่งของทุกอย่างนั้นต้องใช้เงินเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ยังไม่มี เพราะในการดำรงชีวิตนั้นไม่สามารถใช้เครื่องอุปโภคบริโภคเพียงประเภทเดียวจึงจำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนเข้ามาเพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

3. ไม่มีเงินเราอยู่ได้หรือไม่?

- กลุ่มที่ 5 ได้ให้ความเห็นในประเด็นนี้ว่าสามารถอยู่ได้

4. ทำไมพวกเราจึงไม่ค่อยมีเงิน?

- กลุ่มที่ 5 ได้ให้ความเห็นว่า เนื่องจากมนุษย์เกิดมาแต่ตัว ไม่ได้เป็นผู้ผลิตเงิน หรือทำ
ธนบัตร มีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตสูง โดยที่รายรับนั้นมีน้อยกว่ารายจ่าย มีการพึ่งตนเองน้อย และไม่
ค่อยมีการอดออม

5. มีใครบ้างที่มีเงินมาก?

- กลุ่มที่ 5 ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า บุคคลที่มีเงินมากนั้น ได้แก่ เศรษฐี นาย
ทุน และธนาคาร

6. เราจะสร้างเงินของเรามาใช้เองได้หรือไม่?

- กลุ่มที่ 5 เห็นด้วยกับการสร้างเงินมาใช้เอง

7. ถ้าเราสร้างเงินมาใช้เองมีข้อดีหรือมีข้อเสียอย่างไร?

- กลุ่มที่ 5 ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีของการสร้างเงินมาใช้เองว่า ทำให้ชุมชนเกิด
ความเข้มแข็ง มีการออมเงินบาทส่งผลให้เงินบาทไม่รั่วไหลไปสู่ภายนอก สามารถควบคุมและกำหนด
ได้เนื่องจากเราเป็นเจ้าของ อีกทั้งมีการสร้างงานในชุมชนมากขึ้น ส่วนข้อเสียของการสร้างเงินมาใช้เอง
นั้น ทางกลุ่มเห็นว่า ผิดกฎหมาย ยุ่งยาก ไม่สะดวกสบาย มีข้อจำกัดในการใช้จ่าย ไม่เป็นที่ยอมรับโดย
ทั่วไป เนื่องจากสามารถใช้ได้ภายในชุมชนเท่านั้น ไม่สามารถนำออกไปใช้ภายนอกชุมชนได้ จากการ
อภิปรายประเด็นนี้กลุ่มที่ 5 ได้เล็งเห็นข้อเสียของการสร้างเงินขึ้นมาใช้เอง จึงไม่เห็นด้วยกับการสร้าง
เงินขึ้นมาใช้เอง

8. โลกาภิวัตน์คืออะไร?

- โลกาภิวัตน์ในความเห็นของกลุ่มที่ 5 คือการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถ
ปรับตัวได้

9. เงินกับโลกาภิวัตน์เกี่ยวข้องกันหรือไม่?

- กลุ่มที่ 5 มีความเห็นว่า เงินกับโลกาภิวัตน์มีความเกี่ยวข้องกัน เพราะเงินเป็นต้นทุนใน
การผลิตเทคโนโลยีต่างๆ อันเป็นผลจากโลกาภิวัตน์ ค่าจึงไม่คงที่ เนื่องจากเงินไม่สามารถกำหนดค่า
ด้วยตัวเองได้อย่างอิสระ จำเป็นต้องประกอบด้วยปัจจัยอื่นๆ เช่น ขึ้นลงตามกระแสของต่างประเทศส่ง
ผลให้เงินมีค่าไม่แน่นอน

10. เงินที่เป็นผลจากโลกาภิวัตน์มีผลกระทบกับเราในแง่ลบและบวกอย่างไร?

- กลุ่มที่ 5 ให้ความเห็นในเรื่องของผลกระทบของเงินที่เป็นผลจากโลกาภิวัตน์ในแง่บวก
ว่า ทำให้มีความสะดวกรวดเร็วในการบริการ เช่น ระบบเอทีเอ็ม ซึ่งเป็นระบบสากลที่ได้รับการยอมรับ
สามารถนำไปใช้ได้ทั่วไป

11. เรามีวิธีจะป้องกันผลกระทบทางลบจากโลกาภิวัตน์ได้หรือไม่ โดยวิธีใด?

- กลุ่มที่ 5 ได้เสนอวิธีป้องกันผลกระทบทางลบจากโลกาภิวัตน์ ว่า ควรดำเนินชีวิตให้ทนกระแสของโลกาภิวัตน์ ลดค่านิยมของการบริโภค ฟุ้งตนเองให้มากขึ้น ผลิตเองใช้เอง รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์โดยการศึกษาและเรียนรู้ ผลิตเงินขึ้นมาเอง เพื่อให้สามารถกำหนดราคา ของสินค้าที่จำหน่ายได้

12. ถ้าพวกเราที่อยู่ในชุมชนหรือหมู่บ้าน มีทรัพยากร มีแรงงาน แต่ไม่มีเงิน เราจะทำการผลิต ได้หรือไม่?

- กลุ่มที่ 5 ให้ความเห็นในประเด็นนี้ว่า สามารถทำได้

13. ถ้าเราทำการผลิตแล้วเราจะไปขายใคร?

- กลุ่มที่ 5 ให้ความเห็นว่า ควรจำหน่ายแก่บุคคลที่มีความต้องการและมีเงิน โดยเริ่มจากหมู่บ้านและชุมชนก่อน

14. เงื่อนไขในการสร้างเงินขึ้นมาใช้ที่สำคัญที่สุด คืออะไร?

- การยอมรับ เป็นเงื่อนไขที่ทางกลุ่มให้ความเห็น

15. ถ้าเราจะสร้างเงินขึ้นมาใช้เอง เราจะทำในรูปแบบไหน?

- กลุ่มที่ 5 ให้ความเห็นว่า ควรเป็นรูปแบบที่ไม่ซับซ้อนมากนัก อาจทำโดยการปั่นดินเผา ไฟ แล้วใช้สัญลักษณ์ของชุมชนนั้นๆ เช่น รูปโค เป็นต้น

16. ถ้าเราจะสร้างเงินมาใช้เอง เราจะถูกกล่าวหาว่าทำผิดกฎหมายหรือไม่?

- กลุ่มที่ 5 ให้ความเห็นว่าผิดกฎหมายแน่นอน

17. มีสมาชิกในชุมชนหรือในหมู่บ้านสักกี่คนที่จะร่วมกันใช้เงินที่เราทำกันเอง?

- กลุ่มที่ 5 ให้ความเห็นว่า ควรมีจำนวน 50 คนขึ้นไป หรือมากกว่ากึ่งหนึ่งของชุมชน ทั้งนี้ ควรขึ้นอยู่กับข้อตกลงของชุมชน เพราะไม่สามารถกำหนดได้

18. เราจะมียุทธวิธีป้องกันไม่ให้สมาชิกของกลุ่มเอาเปรียบเพื่อนสมาชิกคนอื่นๆ ได้อย่างไร?

- กลุ่มที่ 5 ให้ความเห็นว่า ควรกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับในชุมชน และไม่ควรมีการคิดดอกเบี้ย

19. ทำอย่างไรจึงจะทำให้ระบบของเราดำเนินไปอย่างราบรื่น?

- กลุ่มที่ 5 ให้ความเห็นว่า ควรเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของชุมชนอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ควรรักษาศักดิ์ศรีของชุมชน มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต และให้เกียรติกัน

20. มีรูปแบบในการสร้างระบบแลกเปลี่ยนของเราเองอย่างไรบ้าง?

- กลุ่มที่ 5 ได้กำหนดรูปแบบในการสร้างระบบแลกเปลี่ยนไว้สามรูปแบบ รูปแบบแรก ได้แก่ การแลกเปลี่ยนทางตรงโดยที่ไม่มีสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน รูปแบบที่สอง ได้แก่ การแลกเปลี่ยนโดยใช้ควบคู่กับเงินบาท และรูปแบบสุดท้าย ได้แก่ การแลกเปลี่ยนโดยใช้เงินเป็นสื่อกลางในชุมชนเท่านั้น

21. ท่านคิดว่าระบบไหนน่าจะเหมาะสมกับชุมชนของท่านมากที่สุด?

- กลุ่มที่ 5 ให้ความเห็นว่า ควรแลกเปลี่ยนโดยใช้ควบคู่กับเงินบาทก่อนในระยะแรก แล้วจึงทำการประเมินเพื่อปรับเปลี่ยนระบบตามความเหมาะสมต่อไป

22. ถ้าหากมีใครให้ทุนทำวิจัยแก่ท่านเพื่อตอบคำถามทั้งหมด หรือบางส่วนที่กล่าวมาแล้ว ท่านอยากจะทำหรือไม่?

- กลุ่มที่ 5 ให้ความเห็นในประเด็นนี้ว่า อยากจะทำเนื่องจากมีทุนสนับสนุน และต้องการทราบความคิดความต้องการที่แท้จริงของชุมชน อย่างไรก็ตาม ทางกลุ่มต้องการทราบถึงขอบเขตในการทำ เพราะขนาดของชุมชนแต่ละชุมชนนั้นไม่เท่ากัน

บทสรุปและข้อสังเกตวิทยากร

จากการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ของ 22 คำถามข้างต้นนั้น กลุ่มที่ 5 ได้ข้อสรุปในเรื่องของระบบแลกเปลี่ยนชุมชนว่าเป็นกิจกรรมในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเพื่ออำนวยความสะดวก เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการเอารัดเปรียบทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งสมาชิกจะต้องกระทำตามกฎระเบียบข้อบังคับที่กำหนดขึ้นในชุมชนนั้นๆ

ความแตกต่างของเงินบาทและเงินตราชุมชนนั้น กลุ่มที่ 5 ให้ความเห็นว่า เงินบาทเป็นเงินที่ถูกกำหนดค่ามาอยู่แล้ว มีค่าไม่คงที่ ไม่สามารถควบคุมได้ และมีต้นทุนในการผลิตสูง ส่วนเงินตราชุมชนนั้นถูกกำหนดค่าโดยชุมชน มีค่าคงที่ มีความยืดหยุ่นสูงแต่สามารถควบคุมได้ เนื่องจากใช้เฉพาะในชุมชนเท่านั้น ต้นทุนในการผลิตต่ำ ไม่คุ้มค่าแก่การปลอมแปลง และยังไม่ก่อให้เกิดความสับสนอันดีภายในชุมชน ดังนั้นเงินตราชุมชนไม่สามารถเทียบค่ากับเงินบาทได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของชุมชนนั้นๆ และการทำเงินตราในชุมชนนั้น กลุ่มที่ 5 ให้ความเห็นว่าสามารถทำได้

จากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย แม้ว่าในช่วงแรกกลุ่มที่ 5 จะไม่เห็นด้วยกับการสร้างเงินขึ้นมาใช้เอง เนื่องจากได้เล็งเห็นถึงข้อเสียของการสร้างเงินขึ้นมาใช้เอง แต่อย่างไรก็ตาม ทางกลุ่มยังคงมีความสนใจในเรื่องนี้ เพราะการสร้างเงินเองนั้นถือได้ว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาผลกระทบทางลบจากโลกาภิวัตน์ได้เป็นอย่างดี

อภิปรายกลุ่มย่อย
วันจันทร์ที่ 27 มกราคม 2546

กลุ่ม 6 – 7

ภาคใต้และกรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมสัมมนา

1. นายถาวร จุฬเสวด	ธนาคารหมู่บ้าน จ.นครศรีฯ
2. นายวิรัตน์ ตรีโชติ	กลุ่มศิวิล จ.นครศรีฯ
3. นางอมรรัตน์ เกื้อกาญจน์	กลุ่มแม่บ้านสวนจันทร์ศรี จ.นครศรีฯ
4. นางจันทร์ฉาย กามณี	เครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน จ.กระบี่
5. นางสริน มากผล	เครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน จ.กระบี่
6. นายอิสมาแอล เหมันบวช	กลุ่มผู้ผลิตกรงนก จ.สงขลา
7. น.ส.มลทิพย์ ชิตมณี	กลุ่มดอกไม้ใบยางพารา จ.สงขลา
8. นางมุกดา ดินม่วง	กลุ่มแม่บ้านรวมมิตร กทม.
9. นางจรรยา ศิริ	กลุ่มแม่บ้านรวมมิตร กทม.
10. นายบุญเสริม ทองภู	สหกรณ์คลองเคย กทม.
11. นายสมดี ทองน้อย	อ.กุดชุม จ.ยโสธร

วิทยากรประจำกลุ่ม

1. นายเรือง พุทธะพันธุ์	วิทยากรประจำภาคใต้
2. นางศศิธร กาญจนทัต	วิทยากรประจำภาคกลางและกรุงเทพฯ
3. น.ส.มนัสวัลย์ พัฒนวิบูลย์	วิทยากร

ผู้สังเกตการณ์

1. ดร.จิตพร ศิริพันธ์
2. อ.วรรณ ประยุกต์วงศ์

เริ่มการอภิปรายเวลา 14.00

1. เงินคืออะไร

- 1) เงินคือกระดาษ
- 2) สิ่งสมมติ ปัจจัยที่เราสมมติขึ้น
- 3) พระเจ้า
- 4) สื่อที่ใช้แลกเปลี่ยน สิ่งแลกเปลี่ยนที่มีคุณค่า มีมูลค่า
- 5) ใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย

- 6) สิ่งหลอกล่อให้คนทำงาน
- 7) สิ่งกระตุ้นให้เกิดความโลภ
2. ทำไมเราต้องมีเงินในการผลิตและดำรงชีวิต
 - 1) เพราะต้องนำเงินไปซื้อวัตถุดิบในการผลิต
 - 2) เป็นปัจจัยที่ 5 ในการดำรงชีวิต
 - 3) เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ต้องมีความเป็นธรรม
3. ไม่มีเงินเราอยู่ได้หรือไม่

กทม. : อยู่ไม่ได้ เพราะเงินเป็นปัจจัยที่ใช้ในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

ภาคใต้ (เว้นเมือง) : อยู่ได้ เพราะมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์

ในเมือง : อยู่ไม่ได้ เพราะไม่ได้ทำการผลิต
4. ทำไมเราไม่มีเงิน
 - 1) มนุษย์ไม่รู้จักเก็บเงิน จ่ายเงิน และไม่รู้จักหาเงิน ใช้จ่ายเกินตัว
 - 2) ไม่มีความพอดี
 - 3) ทิพพชนบัตรเองไม่ได้ เราไม่ใช่เจ้าของเงิน
 - 4) ถูกขูดรีดจากชนชั้น
5. ใครที่มีเงินมาก

: รัฐบาล ธนาคาร นายทุน ชีพี ทักนิณ
6. เราจะสร้างเงินของเรามาใช้เองได้หรือไม่

: สร้างได้

 - 1) ใช้ระบบแลกเปลี่ยนในกลุ่มและระบบเครือข่ายแลกเปลี่ยนกัน
 - 2) สมาชิกที่ทำการผลิตใช้วิธีการแบ่งงานกัน ถ้าไม่ทำงานไม่มีสิทธิใช้
 - 3) ใช้ในขอบเขต เช่น ระหว่างสมาชิก ระหว่างกลุ่ม ระหว่างเครือข่าย

: สร้างไม่ได้

 - 1) ไม่สามารถนำไปเทียบค่ากับสิ่งของต่างๆ ภายนอกชุมชน เช่น ห้างสรรพสินค้า โลตัส การบริการต่างๆ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล
 - 2) ของภายนอกที่ผลิตไม่ได้
7. ถ้าเราสร้างเงินมาใช้เองมีข้อดีและข้อเสียอย่างไร

ข้อดี :

 - 1) เราเป็นเจ้าของเงินเอง มีศักดิ์ศรี ไม่พึ่งบประมาณ
 - 2) ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ทำให้เกิดความมั่นคง เพราะไม่ขึ้นกับค่าเงินบาท
 - 3) มีความเกื้อกูลกัน สร้างสายสัมพันธ์เป็นพี่น้องกัน มีความรักสามัคคี ความมั่นคงทางจิตใจ

ข้อเสีย :

- 1) ไม่สามารถนำไปใช้ภายนอกได้ ใช้ได้เฉพาะกลุ่มสมาชิก / เครือข่าย
- 2) สินค้าประเภทบริโภคนิยม สินค้าภายนอกนำมาใช้ไม่ได้

8. โลกาภิวัตน์คือ

- 1) การสื่อสารรวดเร็ว ไร้พรมแดน รับสื่อด้านเดียว
- 2) โลกาภิวัตน์ หรือหาชนะ

9. เงินกับโลกาภิวัตน์เกี่ยวข้องกันอย่างไร

- 1) เกี่ยวข้องกันเพราะมีการใช้เงินมากขึ้นตามกระแสนิยม เช่น รถยนต์ โทรศัพท์
- 2) การบริโภคที่ขาดสติและวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์ “รายได้ต่ำ ราคาสินค้าสูง”
- 3) หากใช้สื่อที่ไร้คุณธรรม อาจทำให้โลกหาชนะได้

10. เงินที่เป็นผลจากโลกาภิวัตน์มีผลกระทบด้านบวกและด้านลบอย่างไร

ด้านลบ

- 1) เงินทำให้เกิดความแตกแยก แข่งขันกัน ขาดความเอื้ออาทรกัน
- 2) เกิดความเห็นแก่ตัว สูญเสียความเป็นคน

ด้านบวก

- 1) สนองความต้องการได้
- 2) แก้ปัญหาความเดือดร้อน แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

11. เราจะป้องกันผลกระทบทางลบจากโลกาภิวัตน์ได้หรือไม่

- 1) สร้างจิตสำนึกให้เกิดความรัก เอื้ออาทร รู้เท่าทันกัน เรียนรู้ข้อเท็จจริง มีสติ
- 2) สร้างองค์กรเป็นจุดศูนย์รวมความคิด
- 3) นำจุดแข็งของโลกาภิวัตน์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

12. ถ้าพวกเราที่อยู่ในชุมชนหรือหมู่บ้าน มีทรัพยากร มีแรงงาน แต่ไม่มีเงิน เราจะทำการผลิตได้หรือไม่

: ได้เพราะมีแรงงาน ทรัพยากร สามารถทำการผลิตได้ เราใช้ภูมิปัญญา และร่วมแรงร่วมใจกัน

13. ถ้าเราทำการผลิตแล้วเราจะไปขายให้ใคร

: ขายภายในองค์กร เครือข่าย เหลือแล้วขายภายนอก เน้นหลักเศรษฐกิจพอเพียง

14. เงื่อนไขในการสร้างเงินขึ้นมาใช้ที่สำคัญที่สุด คืออะไร

- 1) เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้า
- 2) เป็นหลักประกันการผลิต
- 3) กำหนดกติกาในการใช้มูลค่าของเงิน หรือใช้หนี้ได้ภายในกลุ่ม องค์กร เครือข่าย
- 4) มีข้อตกลงร่วมกัน

15. ถ้าเราจะสร้างเงินขึ้นมาใช้เอง เราจะทำในรูปแบบไหน
- 1) สร้างรูปแบบที่ชัดเจน มีกติการ่วมกัน ทำความเข้าใจร่วมกัน
 - 2) มีข้อตกลงเรื่องมูลค่าชัดเจน
 - 3) มีองค์กร เครือข่ายที่รองรับการใช้จ่ายเงินที่เราสร้างเอง
16. ถ้าเราจะสร้างเงินมาใช้เอง เราจะถูกกล่าวหาว่าทำผิดกฎหมายหรือไม่
- : ผิดถ้าใช้ คำว่า “เบี้ย” หรือ “ธนบัตร”
17. มีสมาชิกในชุมชนหรือในหมู่บ้านสักกี่คนที่จะร่วมกันใช้เงินที่เราทำกันเอง
- : ทำในกลุ่มและขยายไปที่เครือข่าย แต่ต้องมีกติการ่วมกัน
18. ถ้าเรามีวิธีการป้องกันไม่ให้สมาชิกของกลุ่มเอาเปรียบเพื่อนสมาชิกคนอื่นๆ ได้อย่างไร
- : จัดระบบ กติการ่วมกัน มีการตรวจสอบ มีบทลงโทษทางสังคม
19. ทำอย่างไรจึงจะทำให้ระบบของเราดำเนินไปอย่างราบรื่น
- : ต้องเคารพกติกาที่ตกลงไว้ ปฏิบัติตามกติกา แต่แก้ไขและเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์
20. มีรูปแบบในการสร้างระบบการแลกเปลี่ยนของเราเองอย่างไรบ้าง
- 1) ใช้ระบบแลกเปลี่ยนเงินกับเงิน
 - 2) ใช้วัตถุคิบบั้ววัตถุคิบบ
 - 3) ใช้ของกับของ
 - 4) ความพึงพอใจของผู้ตกลง
21. ท่านคิดว่าระบบไหนน่าจะเหมาะสมกับชุมชนของท่านมากที่สุด
- 1) กทม.และเขตเมือง ใช้เงินแลกกับของ
 - 2) ชนบทใช้วัตถุคิบบแลกกับของ
- แต่ทั้งนี้ต้องมีกติการ่วมกัน และขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของทั้งสองฝ่าย
22. ถ้ามีใครให้ทุนทำวิจัยแก่ท่านเพื่อตอบคำถามทั้งหมดหรือบางส่วนที่กล่าวมา ท่านอยากทำหรือไม่
- : ทุกกลุ่มอยากทำวิจัย ถ้าได้รับทุนสนับสนุน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการอภิปรายกลุ่มย่อยเรื่องระบบแลกเปลี่ยนชุมชน ได้ข้อสรุป ดังนี้

1. ระบบแลกเปลี่ยนชุมชน มี 2 ระบบ คือ

- 1) ภายในชุมชน คือการแลกเปลี่ยนสินค้า / ของที่มีอยู่ในชุมชน ชุมชนสามารถผลิตได้เอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันของกลุ่ม
- 2) ภายนอกชุมชน หรือระหว่างเครือข่าย โดยใช้สินค้าในชุมชนหรือใช้เงินธนบัตรในการแลกเปลี่ยนในกรณีที่สินค้าจะที่ชุมชนไม่สามารถผลิตเองได้

2. สภาพพื้นที่และวิถีการดำรงชีวิต (way of life) ที่แตกต่างกันมีผลให้นิยามระบบแลกเปลี่ยนชุมชนไปใช้ต่างกันด้วย เห็นได้จาก ในภาคใต้พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตทางการเกษตรที่ชาวบ้านในชุมชนสามารถผลิตและแปรรูปได้ ทำให้การระบบแลกเปลี่ยนชุมชนมีลักษณะการแลกเปลี่ยนระหว่างของกับของทำได้ง่าย อีกทั้งลักษณะครอบครัวขยาย และวิถีชีวิตของคนที่มีความช่วยเหลือกัน การให้ความสำคัญในการรวมกลุ่มกันในการประกอบอาชีพ ทำให้มีความรัก ผูกพันในชุมชนอย่างเหนียวแน่น ขณะที่พื้นที่กรุงเทพฯ ลักษณะการดำรงชีวิตแบบเมือง การพึ่งพาอาศัยกันมีน้อย ทำให้ความเป็นปึกแผ่นมีน้อย ลักษณะดังกล่าวเป็นข้อจำกัดในการแลกเปลี่ยนภายในชุมชน พื้นที่ที่จะทำการแลกเปลี่ยนภายในชุมชนได้จึงต้องมีความไว้วางใจกันจริงๆ

3. ระบบแลกเปลี่ยนชุมชนเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งที่สร้างความผูกพันในชุมชนหรือทุนทางสังคม (social capital) ซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของระบบแลกเปลี่ยนภายในชุมชน ลักษณะของการรวมคน รวมทุน รวมความคิด ของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน ชุมชนจะผลิตของที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกชุมชน ตรงนี้นอกจากจะเป็นการช่วยให้สินค้าหมุนเวียนในชุมชนแล้วยังทำให้เงินไม่รั่วไหลออกนอกชุมชนด้วย

4. การแลกเปลี่ยนภายในชุมชนต้องขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของทั้งสองฝ่ายด้วย

ข้อเสนอแนะ

ในการอภิปรายกลุ่ม ผู้เข้าร่วมอภิปรายให้ความสนใจ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นอย่างดี แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า สมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มธุรกิจชุมชนหรือเครือข่ายที่อยู่ในภาคเดียวกัน ลักษณะดังกล่าวทำให้สมาชิกมีโอกาสปรึกษาร่วมกัน และเข้าใจสภาพชุมชนของตนเองเป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถนำระบบแลกเปลี่ยนไปใช้ในชุมชนได้ แต่ขณะเดียวกันการเข้ากลุ่มในลักษณะดังกล่าว อาจทำให้เสียโอกาสในการแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มนอกเครือข่าย สมาชิกไม่สามารถเรียนรู้การแลกเปลี่ยนในภาคต่างๆ ได้

อย่างไรก็ตาม ในฐานะที่เป็นวิทยากรในกลุ่มจึงเห็นว่า การรวมกลุ่มอภิปรายอาจเป็นสมาชิกภายในภาคเดียวกันหรือเป็นเครือข่ายเดียวกัน หรืออาจจะเป็นสมาชิกจากหลายๆ กลุ่มคละกันไปเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันก็ได้ไม่เป็นปัญหาสำคัญหากสมาชิกเข้าใจระบบแลกเปลี่ยน

ในชุมชน เพราะการทำให้ระบบแลกเปลี่ยนภายในชุมชนสมาชิกในชุมชนต้องมีข้อตกลงร่วมกัน สมาชิกคนเดียวไม่อาจบอกได้ว่าจะสามารถทำให้ระบบแลกเปลี่ยนชุมชนได้ สมาชิกที่เข้าร่วมจึงต้องกลับไปหารือกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่มหรือชุมชนเพื่อหาวิธีปรับเปลี่ยนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ของกลุ่มหรือชุมชนนั้น

สรุปการสัมมนากลุ่มย่อยเรื่องระบบแลกเปลี่ยนชุมชนคืออะไร (วันที่ 27 ม.ค. 2546 บ่าย)

• รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา

ลำดับที่	ตำแหน่ง/ชื่อ	ชื่อ	นามสกุล	ตำบล/แขวง	อำเภอ/เขต	จังหวัด
1	นาย	ดุสิต	มตรี	เกาะยวน้อย	เกาะยาว	พังงา
2	นาย	ลำเริง	ราเชต	เกาะยวน้อย	เกาะยาว	พังงา
3	นาง	จรัสศรี	มาดีสุขสถิตย์	ห้วยบง	เมือง	ชัยภูมิ
4	นาย	สมศักดิ์	ใจเย็น	ห้วยบง	เมือง	ชัยภูมิ
5	นาย	บุญชม	ดวงจินดา	ห้วยบง	เมือง	ชัยภูมิ
6	นาย	ทองใบ	นามตันทอง	ห้วยบง	เมือง	ชัยภูมิ
7	นาย	ธวัชชัย	จันทาพิมพ์	ห้วยบง	เมือง	ชัยภูมิ
8	นาง	อุดม	เงินนอก	หนองไผ่	เมือง	ชัยภูมิ
9	นาง	ออมเพ็ญ	พันธุ์สวัสดิ์	หนองไผ่	เมือง	ชัยภูมิ
10	นาง	จันทร์เพ็ญ	นิยมพงษ์	หนองไผ่	เมือง	ชัยภูมิ
11	นาย	วิมล	คุณทรัพย์	เก่าชาติ	แก้งคร้อ	ชัยภูมิ
12	นาย	ไสว (ผู้ใหญ่เอื้อน)	สุวรรณดี	หนองขาม	แก้งคร้อ	ชัยภูมิ
13	นาย	พนมไพร	พูนฤทธิ์	โคกสูง	แก้งคร้อ	ชัยภูมิ
14	นาย	ผาย	สร้อยสระกลาง	โคกล่าม	ลำปลายมาศ	บุรีรัมย์
15	นาง	เฉลิมสุข	สะออนรัมย์	โคกล่าม	ลำปลายมาศ	บุรีรัมย์
16	นาย	สกุล	แก้วเลื่อน	โคกล่าม	ลำปลายมาศ	บุรีรัมย์
17	นาย	ทวี	สะเทินรัมย์	โคกสะอาด	ลำปลายมาศ	บุรีรัมย์
18	ด.ศ.	พิชิต	นิพนธ์	กุศุม	กุศุม	ยโสธร
19	นาย	สมนึก	พานิชกุล	ไผ่	ทรายมูล	ยโสธร

• รายชื่อวิทยากร

คุณจักรชัย โลมทองดี

• ความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ

1. เงินคืออะไร

- สิ่งที่ใช้แลกเปลี่ยนสินค้าและบริการในการดำรงชีวิตประจำวัน
- สิ่งที่ใช้หนี้ตามกฎหมายได้
- สิ่งที่ทำให้คนตกเป็นทาส ความเป็นพี่น้องหายไป

2. ไม่มีเงิน เราอยู่ได้หรือไม่

- ได้ แต่เราต้องสามารถผลิตปัจจัยในการดำรงชีวิตได้ครบทุกอย่าง โดยไม่ต้องพึ่งพิงภายนอก

- ได้ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น
- ได้ โดยอาจจะขาดความสะดวกสบาย
- ไม่ได้ เพราะปัจจุบันความเจริญของเทคโนโลยีมีความหลากหลาย จำเป็นต้องใช้ชีวิตประจำวัน

3. ทำไมเราจึงต้องมีเงิน

- เพื่อความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้า
- ใช้เก็บออมโดยไม่เปลืองที่เก็บ
- มีความจำเป็นต้องใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น การสื่อสาร การเดินทาง

4. ทำไมเราจึงไม่ค่อยมีเงิน

- รายได้น้อย รายจ่ายสูง ควรอุดหนุน 285 ไร่ให้ได้
- ไม่มีสิ่งของในการแลกเปลี่ยน
- เพราะเราไม่โลก มีธรรมะอยู่ในใจ
- เพราะเราไม่รู้จักพออยู่พอกิน ขาดการสะสม หรือเก็บออมที่ถูกต้อง ปล่อยให้เงินไหลออกนอกชุมชน
- ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน
- ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ

5. ใครบ้างที่มีเงินมาก

- นักการเมือง
- นายทุน
- นักธุรกิจ
- พ่อค้า
- คนที่รวยอยู่แล้ว
- นายทุน
- รัฐบาล
- คนที่รู้จักเก็บออม
- พวกขายของผิดกฎหมาย

6. ถ้าพวกเราที่อยู่ในชุมชน มีทรัพยากร มีแรงงาน แต่ไม่มีเงิน เราจะทำการผลิตได้หรือไม่ อย่างไร

- ได้
- ร่วมแรงกันผลิต
 - ขายให้คนในชุมชน
 - ใช้ภูมิปัญญาที่เรามี
 - อนุรักษ์ธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน
 - พื้นฟูประเพณีดั้งเดิม
 - รู้จักออมทรัพย์ มีธนาคารหมู่บ้าน
 - เอาของมารวมกันแล้วนำไปขายเพื่อระดมทุน
 - ไม่ปล่อยให้เงินไหลออกและอุดหนุนได้ ได้เป็นบางกรณี เช่น การทำกิจกรรม การปลูกพืชผัก ไร่สวนผสมแบบดั้งเดิม

ไม่ได้ - บางครั้งการผลิตต้องใช้เครื่องอำนวยความสะดวกในการผลิตทรัพยากรเพื่อแปรรูป
เป็นผลิตภัณฑ์

7. ถ้าเราทำการผลิตแล้ว เราจะไปขายใคร

- สมาชิก
- กลุ่มเครือข่าย
- ชุมชน
- ใช้บริโภคในบ้านก่อน กินใช้เอง แล้วค่อยแจกจ่าย แบ่งปันกันในชุมชน
- ชุมชนใกล้เคียง

8. เราจะสร้างเงินของเรามาใช้เองได้หรือไม่

ได้ - หากรัฐเข้าใจชุมชน
- บางชุมชน
- ไม่ต้องเทียบค่ากับเงินบาทหรือเงินสกุลอื่น

9. ถ้าเราสร้างเงินมาใช้เอง มีข้อดี/ข้อเสียอย่างไร

ข้อดี - เงินไม่รั่วไหลออกจากชุมชน
- ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้
- สามารถควบคุมค่าของเงินได้
- สามารถกำหนดค่าด้วยตนเองได้
- สมาชิกมีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
- สะดวกในการแลกเปลี่ยน
- ไม่เอาเปรียบกัน
- มีความยุติธรรม

ข้อเสีย - ใช้ได้ในชุมชนเล็กๆ
- เก็บไว้นานเกินไปไม่ดี ไม่มีดอกเบี้ย
- ใช้นอกชุมชนไม่ได้
- ไม่ทำให้รวยเพราะไม่มีดอกเบี้ย
- ชุมชนยังไม่เข้าใจการใช้เงิน

ทั้งนี้ การจะสร้างเงินตราขึ้นมาใช้เองต้องขึ้นอยู่กับคนใช้ หากคนคิดไม่เป็น ทำไม่เป็น ทำหลายปี/
สิ่งแวดล้อม มีเงินตราชุมชนก็ไม่ช่วยอะไร จะล้มไปในที่สุด

10. เงินตราชุมชนคืออะไร

- สิ่งที่ชุมชนสร้างขึ้นเองเพื่อใช้แลกเปลี่ยนสินค้าภายในชุมชน
- สิ่งแทนค่าในการแลกเปลี่ยนเพื่อพึ่งพาตนเองในชุมชน โดยทำเอง ใช้เอง มีสัจจะ มีวินัย

11. เงินบาทต่างจากเงินตราชุมชนอย่างไร

เงินตราชุมชน - ใช้ชำระหนี้ไม่ได้
- ค่าเงินตราไม่ผันผวน
- กำหนดค่าได้เอง
- ชุมชนสร้างเอง

เงินบาท

- รัฐสร้าง
- เป็นที่ยอมรับของคนทั้งประเทศ ใช้ได้ทั้งประเทศ ทั่วโลก
- ชำระหนี้ได้ โดยรัฐเป็นผู้กำหนด
- มูลค่าผันผวน ขึ้นอยู่กับโลก

- บทสรุปและข้อสังเกตจากวิทยากร

- ผู้เข้าร่วมเข้าใจเนื้อหา รูปแบบ และสภาพทั่วไปได้ดี แต่บางคนยังนึกเปรียบเทียบชุมชนของคนไม่ชัด ควรมีการยกตัวอย่างที่ใกล้ตัวมากขึ้น
- ผู้ที่ขึ้นมาสรุป นำเสนอ มักเป็นคนที่คุ้นเคยกับการนำเสนออยู่แล้ว

ภาคผนวกที่ 1-4

การเล่นบทบาทสมมติเรื่อง ระบบธนาคาร

ระบบธนาคาร

ระบบธนาคารถือเป็นระบบแลกเปลี่ยนระบบหนึ่งที่มีนิยมนำใช้กันอย่างแพร่หลาย ระบบธนาคารเกิดขึ้นเพื่อให้เงินที่มีอยู่ในชุมชนนั้น สามารถหมุนเวียนและกระจายไปสู่ชุมชนได้อย่างทั่วถึง

ในการสัมมนาครั้งนี้ทางวิทยากรได้ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาส่งตัวแทน 10 คน ทดลองปฏิบัติในการแลกเปลี่ยนระบบธนาคาร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความเข้าใจในระบบธนาคารมากขึ้น โดยเริ่มจากกำหนดให้ นาย ก. มีเงินจำนวน 20 บาท จากนั้น นาย ก. ได้ทำการซื้อของกับ นาย ข. เป็นเงิน 20 บาท ถ้า นาย ข. เก็บเงินไว้โดยไม่ได้ใช้ เงินจำนวนดังกล่าวก็จะเป็นการหมุนเวียนเกิดขึ้น แต่ถ้า นาย ข. นำเงินจำนวน 20 บาท นั้น ฝากไว้กับธนาคาร นาย ข. ก็จะได้รับเงินฝากที่มีรายการเงินจำนวน 20 บาท ในขณะที่เงินจำนวน 20 บาท นั้นได้ไปอยู่ในธนาคาร แต่ถ้า นาย ค. มีความต้องการในการกู้เงินจำนวน 20 บาท ทางธนาคารจะทำการออกสัญญาเงินกู้ก่อนที่จะอนุมัติเงินให้แก่ นาย ค. ซึ่ง นาย ค. จะได้รับเงินจำนวน 20 บาท ในขณะที่ธนาคารนั้นจะมีรายการทางการเงินเพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งรายการ ต่อจากนั้นถ้า นาย ค. ได้นำเงินไปซื้อของกับ นาย ง. เป็นจำนวน 20 บาท แล้ว นาย ง. ได้นำเงินจำนวนดังกล่าวไปฝากธนาคาร นาย ง. ก็จะมีบัญชีเงินฝากที่มีรายการเงินจำนวน 20 บาท เช่นเดียวกับ นาย ข. ในขณะเดียวกันเงินจำนวน 20 บาท นั้น ก็จะกลับไปอยู่ในธนาคารอีกครั้ง ซึ่งทางธนาคารจะนำเงินจำนวนดังกล่าวไปทำการหมุนต่อไป จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ขณะนี้ธนาคารได้มีรายการทางการเงินแล้วถึง 3 รายการ โดยเงินที่ทางธนาคารใช้นั้นมีจำนวนเพียงแค่ 20 บาท เท่านั้น ซึ่งเมื่อครบกำหนด 1 ปี นาย ข. และ นาย ง. จะได้รับดอกเบี้ยเงินฝากจากธนาคาร ในขณะที่ นาย ค. จะต้องจ่ายเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าธนาคารมีการหมุนเวียนของเงินตลอดเวลา ถ้าธนาคารไม่มีการหมุนเวียนของเงิน ธนาคารก็ไม่สามารถที่จะอยู่ต่อไปได้ เพราะในความเป็นจริงแล้วทางธนาคารเองก็ไม่ได้มีเงินแต่อย่างใด ซึ่งเงินที่ทางธนาคารมีนั้นสืบเนื่องมาจากการฝากเงินของสมาชิกในชุมชนนั่นเอง

ภาคผนวกที่ 1-5

**การlebnบทบาทสมมติเรื่อง
ระบบแลกเปลี่ยนชุมชนแบบบัตรลงตัวเลข**

-

วิธีการสัมมนากลุ่มย่อย เรื่อง ระบบแลกเปลี่ยนรูป

ในการสัมมนา วันที่ 28 มกราคม 2546 ได้มีการแบ่งกลุ่มธุรกิจชุมชนออกเป็นกลุ่มย่อย 5 กลุ่มโดยแบ่งตามความสมัครใจของผู้เข้าร่วมสัมมนา ประมาณกลุ่มย่อยละ 10-15 คน แต่ละกลุ่มย่อยจะมีเจ้าหน้าที่จากคณะวิจัย 3-4 คน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรนำการทดลองปฏิบัติระบบแลกเปลี่ยนเอง ซึ่งจำลองมาจากระบบแลกเปลี่ยนรูปเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความเข้าใจต่อระบบแลกเปลี่ยนชุมชนมากขึ้น จึงได้มีการทดลองปฏิบัติระบบแลกเปลี่ยนเองโดยสมมติเหตุการณ์ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเป็นสมาชิกที่อยู่ในชุมชนแต่ละชุมชนซึ่งในที่นี้หมายถึงแต่ละกลุ่มย่อย สมาชิกแต่ละกลุ่มสามารถผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อขายในชุมชนของตนได้โดยคำนึงถึงสินค้าหรือบริการที่กลุ่มธุรกิจชุมชนผลิตเพื่อขายอยู่ในความเป็นจริงในปัจจุบัน สมาชิกแต่ละกลุ่มเขียนสิ่งที่ต้องการซื้อและขายลงในบัญชีรายการสินค้าอย่างละ 1 รายการ เจ้าหน้าที่คณะวิจัยจัดบันทึกและรายงานให้สมาชิกทุกคนทราบเพื่อพิจารณาว่ามีใครผลิตสินค้าที่ตนต้องการหรือไม่และตนสามารถผลิตสินค้าใดเพื่อตอบสนองความต้องการของเพื่อนสมาชิกได้หรือไม่ สมาชิกแต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนสินค้าที่ตนต้องการ โดยผู้ซื้อลงรายละเอียด วันที่ ชื่อผู้ออกบัตรและผู้รับบัตร ราคาสินค้าหรือบริการ ซึ่งกำหนดให้มีหน่วยเป็น “เฮง” ลงบนบัตรเฮงทั้งด้านหน้าและด้านหลังรวมทั้งระบุรายการซื้อขายสินค้าหรือบริการที่ได้รับบนด้านหลังบัตรแล้วมอบให้กับผู้ขาย การกำหนดราคาขึ้นอยู่กับภาระจาสมาชิกบางกลุ่มอาจไม่ได้ซื้อขายเนื่องจากไม่มีสินค้าที่ต้องการ หลังจากการซื้อขายในรอบแรก สมาชิกแต่ละกลุ่มรายงานผลการซื้อขายและเสนอรายการสินค้าที่ต้องการซื้อขายเพิ่มเติมโดยเปลี่ยนแปลงในบัญชีรายการสินค้าและแจ้งให้สมาชิกทุกคนทราบ การซื้อขายในรอบที่สอง สมาชิกสามารถนำบัตรเฮงที่ได้รับมาจากการขายสินค้าหรือบริการไปซื้อสินค้าจากสมาชิกคนอื่น ๆ ต่อได้ โดยลงรายละเอียดการซื้อขายลงบนด้านหลังบัตรต่อจากรายการสุดท้ายที่มีการใช้บัตร มูลค่าของบัตรตามที่ระบุไว้ด้านหน้าบัตรไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ในกรณีที่ต้องการซื้อสินค้าที่ราคาไม่ตรงกับมูลค่าของบัตร สมาชิกสามารถออกบัตรใบใหม่เพิ่มเติมให้ครบตามราคาสินค้าได้ บัตรเฮงที่สมาชิกแต่ละกลุ่มมีนี้สามารถนำไปซื้อสินค้าและบริการได้เรื่อย ๆ จนกว่าจะพบว่าบัตรเฮงที่ได้รับนั้นเป็นบัตรที่ตนเป็นผู้ออกบัตรเอง สังเกตจากชื่อที่ปรากฏอยู่ด้านหน้าบัตร ซึ่งหมายความว่าได้ชำระค่าสินค้าหรือบริการที่เคยได้รับแล้วเรียบร้อยแล้ว บัตรนี้จึงเป็นโมฆะให้เลิกทิ้งได้ สมาชิกสามารถออกบัตรเฮงเพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนสินค้าได้ตลอดเวลาโดยไม่จำกัดจำนวน หลังจากที่ได้ทดลองปฏิบัติจนสมาชิกเข้าใจแล้ว สมาชิกได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของระบบแลกเปลี่ยนเฮง ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้ระบบนี้ และได้นำเสนอในที่ประชุมใหญ่

วิธีการสัมมนากลุ่มย่อย เรื่อง ระบบแลกเปลี่ยนชุมชนคืออะไร

ในการสัมมนา วันที่ 27 มกราคม 2546 ได้มีการแบ่งกลุ่มธุรกิจชุมชนออกเป็นกลุ่มย่อย 8 กลุ่ม จำแนกตามพื้นที่ใกล้เคียงกัน ประมาณกลุ่มย่อยละ 3 กลุ่มธุรกิจชุมชน และผู้เข้าร่วมสัมมนาจากบ้านสันติสุขประมาณกลุ่มย่อยละ 3-4 คน แต่ละกลุ่มย่อยจะมีเจ้าหน้าที่จากคณะวิจัย 2 คน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรนำการอภิปรายและจดบันทึกโดยมีนักวิจัยร่วมสังเกตการณ์ทุกกลุ่มย่อย ผู้นำการอภิปรายได้ถามคำถามตามประเด็นที่เป็นหัวข้อในการอภิปรายที่ละคำถามเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มธุรกิจชุมชนและสมาชิกจากบ้านสันติสุข ในเรื่องของระบบการแลกเปลี่ยนชุมชน เจ้าหน้าที่คณะวิจัยทำการจดบันทึกในแต่ละประเด็นที่กลุ่มย่อยได้อภิปราย หลังจากการอภิปรายกลุ่มย่อย ได้มีการนำเสนอความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มย่อย ในที่ประชุมใหญ่ ซึ่งคำถามที่ใช้ในการอภิปรายคู่ได้จากภาคผนวกที่ 3

ด้านหน้า

ระบบแลกเปลี่ยนชุมชนเพื่อมิตรภาพ เสง เวอร์ชัน 4.2

วันที่ _____

บัตรเสงนี้

ข้าพเจ้า _____ ออกให้แก่ _____

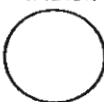
ผู้เป็นสมาชิกเสงเพื่อแสดงความขอบคุณ

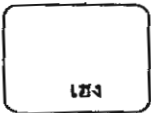
ข้าพเจ้าจะตอบแทนความช่วยเหลือที่ได้รับนี้

ในวันข้างหน้า บัตรใบนี้สามารถนำไปใช้เพื่อ

ช่วยเหลือเพื่อนหรือใช้เพื่อการแลกเปลี่ยนได้

ลายเซ็น

สง

(บันทึกคำขอบคุณ)

ด้านหลัง

วัน	ผู้ให้	ผู้รับ	รายการความช่วยเหลือ/ขอบคุณ

บัตรเสงนี้จะป็นโมฆะเมื่อตัวกลับมาสผู้ออกบัตร (ตามชื่อที่ปรากฏด้านหน้า)
 หากมีเนื้อที่ไมพอให้บันทึกในกระดาษอื่นและเย็บติดกับบัตรนี้

ตัวอย่างบัตรเสง

ระบบแลกเปลี่ยนอง
วันที่ 28 มกราคม 2546
กลุ่ม 1

รายชื่อกลุ่มที่เข้าร่วมสัมมนา

1. กลุ่มจ.ยโสธร
2. กลุ่มจ.พังงา
3. กลุ่มอีโต้้น้อย สกลนคร
4. กลุ่มสระบุรี
5. คุณจันทร์ฉาย กามุนี (จ.กระบี่)
6. คุณสริน มากผล (จ.กระบี่)
7. คุณณรงค์ศักดิ์ จักรกรณ (เครือข่ายโชนบูรพา กทม.)
8. คุณธงชัย ศรีสำแดง (จ.สระบุรี)
9. คุณสมคิด (อุตรดิตถ์)
10. นางอุดม เงินนอก (กลุ่มจ.ชัยภูมิ)

รายชื่อวิทยากร

1. น.ส.ศศิธร กาญจนทัต
2. น.ส.กฤตยา ศรีสรรพกิจ
3. น.ส.มนต์วัลย์ พัฒนวิบูลย์
4. น.ส.วารุณี
5. นายวัลลภ พิศพงศา

การทดลองปฏิบัติ

วิทยากรประจำกลุ่มแนะนำการเล่นบัตรเกม โดยให้สมาชิกลงรายการสินค้าหรือบริการที่ตนเองต้องการเสนอขายกลุ่ม 1 รายการ และที่ต้องการซื้อ 1 รายการ ซึ่งผลการซื้อในรอบที่หนึ่งดังนี้

รอบ 1

ซื้อ	ขาย
1. ข้าวกล้องหอมมะลิ	1. ปลา
2. ผ้าโหม	2. ดอกไม้เกล็ดปลา (20 เสง)
3. ผ้าโหม	3. ม้วนเทป (30 เสง)
4. ข้าวสาร	4. มะม่วง (10 เสง)
5. โค	5. หมู (100 เสง)
6. น้ำตาล	6. ปลาข่าง (70 เสง)
7. ข้าวสาร	7. ขนมหาละแม (15 เสง)
8. ข้าวสาร	8. ปลาข่าง (70 เสง)
9. ปลาข่าง	9. ปลาทับทิมทอด (55 เสง)
10. ฟ้าทะลายโจร	10. กลัวยน้ำว้า
11. ผ้าขาวม้า	11. ถั่วลิสง (10 เสง)

ในรอบที่หนึ่งสินค้าที่สมาชิกต้องการซื้อ ได้แก่ ข้าวกล้องหอมมะลิ ผ้าโหม ข้าวสาร โค น้ำตาล น้ำมันพืช และฟ้าทะลายโจร โดยข้าวสารเป็นสินค้าที่สมาชิกต้องการมากที่สุด คือ สมาชิก 5 ราย ส่วนสินค้าที่สมาชิกต้องการขาย ได้แก่ ปลา ดอกไม้เกล็ดปลา ม้วนเทป มะม่วง หมู ปลาข่าง ขนมหาละแม ไวน์ ปลาทับทิมทอด กลัวยน้ำว้า ถั่วลิสง มีสมาชิก 2 รายที่ต้องการขายสินค้าเหมือนกันคือ ปลา

ในรอบนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าสมาชิกมีความต้องการซื้อ – ขายไม่ตรงกัน แต่สมาชิกรู้ว่าคนในชุมชนต้องการซื้อและขายอะไร หลังจากนั้นวิทยากรนำกลุ่มแนะนำเกี่ยวกับบัตรเกม และการแลกเปลี่ยนภายในชุมชน และให้สมาชิกเขียนสินค้าที่ต้องการในรอบที่สอง

รอบ 2

ซื้อ	ขาย
1. มะม่วง	1. ข้าวสาร (200 เสง / กก.)
2. ผ่าห่ม	2. ปลาเค็ม (15 เสง / กก.)
3. ไก่บ้าน	3. เห็ดขอนขาว
4. น้ำปลา	4. ปลาคูก (40 เสง)
5. นมสด	5. ถั่วเหลือง (12 เสง)
6. ข้าวกล้องหอมมะลิ	6. กะปิ (30 เสง)
7. น้ำตาล	7. ผ่าบาดิก (350 เสง)
8. กะปิ	8. ชุปไก่ก้อน
9. น้ำตาล	9. น้ำปลา (8 เสง)
10. โค	10. ไก่บ้าน (20 เสง)
	11. มะพร้าว น้ำหอม (15 เสง)

ในรอบที่สองสินค้าที่สมาชิกต้องการซื้อ ได้แก่ มะม่วง ผ่าห่ม ไก่บ้าน น้ำปลา นมสด ข้าวกล้องหอมมะลิ น้ำปลา กะปิ น้ำตาล โค ไวน์ ส่วนสินค้าที่สมาชิกต้องการขาย ได้แก่ ข้าวสาร ปลาเค็ม เห็ดขอนขาว ปลาคูก ถั่วเหลือง กะปิ ผ่าบาดิก ชุปไก่ก้อน น้ำปลา ไก่บ้าน มะพร้าว น้ำหอม

ในรอบที่สองเริ่มมีสมาชิกขายสินค้าที่ตรงกับความต้องการของสมาชิกมากขึ้น เช่น ข้าวสาร ไก่บ้าน น้ำปลา และไวน์ที่ขายในรอบแรก สินค้าที่ขายได้ในรอบนี้ ได้แก่ ข้าวสาร ปลาเค็ม ปลาคูก ถั่วเหลือง กะปิ ผ่าบาดิก น้ำปลา ไก่บ้าน และมะพร้าว น้ำหอม สินค้าที่ขายได้มากที่สุดคือ ข้าวสาร สมาชิกซื้อข้าวสารจำนวน 3 ราย

จะเห็นว่า ในรอบนี้สมาชิกทราบว่าสมาชิกคนใดต้องการสินค้าประเภทไหน และทราบว่าสินค้าชนิดใดเป็นที่ต้องการของสมาชิกมากที่สุด สมาชิกจึงแลกเปลี่ยนในชุมชนมากขึ้น

รอบ 3

ซื้อ

1. ข้าวโพด
2. ข้าวเหนียว
3. ข้าวโพด
4. ผงซักฟอก
5. ไข่ไก่
6. กะปิ
7. อาหารสัตว์
8. ผ้าห่ม
9. ไข่ไก่
10. ปลาอย่าง
11. อาหารไก่

ขาย

1. ข้าวกล้อง (50 เสง /กก.)
2. ผักปลอดสารพิษ (10 เสง/กก.)
3. น้ำตาลทราย
4. กล้วยหอมทอง (15 เสง/กก.)
5. น้ำมันพืช (10 เสง)
6. ผ้าบาติก
7. นกกระทา (10 เสง / 1 ตัว)
8. ผงซักฟอก (50 เสง / กล้อง)
9. หมูตัว
10. เสื่อ
11. ไข่ไก่ (20 เสง / 1 ไหล)

ในรอบที่สามสินค้าที่สมาชิกต้องการซื้อ ได้แก่ น้ำตาล ข้าวเหนียว ข้าวโพด ผงซักฟอก ไข่ไก่ กะปิ อาหารสัตว์ ผ้าห่ม ไข่ไก่ ปลาอย่าง อาหารไก่ ส่วนสินค้าที่สมาชิกต้องการขาย ได้แก่ ข้าวกล้อง ผักปลอดสารพิษ น้ำตาลทราย กล้วยหอมทอง น้ำมันก๊วย ผ้าบาติก นกกระทา ผงซักฟอก หมูตัว เสื่อ ไข่ไก่

รอบนี้ผู้ขายผลิตสินค้าตรงกับความต้องการของสมาชิกมากขึ้น สินค้าที่เป็นที่ขายได้ในรอบนี้ ได้แก่ ผักปลอดสารพิษ น้ำตาลทราย กล้วยหอมทอง น้ำมันพืช ผงซักฟอก ไข่ไก่

เป็นที่สังเกตว่าในรอบนี้สมาชิกส่วนใหญ่ได้มีโอกาสนแลกเปลี่ยนสินค้าของตนเองกับสมาชิกคนอื่นๆ แทบทุกคน สินค้าที่เป็นที่ต้องการของลูกค้านามากคือ ข้าวสารอีกเช่นกัน

ข้อดี

1. สร้างความไว้วางใจ สร้างความเชื่อมั่น
ความสามัคคีในชุมชน
2. ใช้เงินบาทน้อยลง
3. คิดที่จะผลิตสินค้าใช้เอง
4. เกิดการเรียนรู้ ความต้องการของคนในชุมชน

ข้อเสีย

1. สังคมภายนอกยังไม่ยอมรับ
2. ใช้การแลกเปลี่ยนได้ในวงจำกัด
3. ไม่เหมาะสมกับสินค้าภายนอกชุมชน
4. เกิดการแข่งขันการผลิตสินค้าในชุมชน
อาจทำให้เกิดความแตกแยก

บทสรุปและข้อสังเกตจากวิทยากร

การแลกเปลี่ยนเชิงเป็นอีกแนวทางหนึ่งในความพยายามพึ่งตนเองของชาวบ้าน โดยอาศัยข้อตกลงร่วมกัน ความไว้วางใจของชาวบ้านด้วยกัน และการช่วยเหลือซื้อสินค้าด้วยกันเองเห็นได้จาก ในรอบแรก หลังจากทราบว่าสมาชิกคนใดต้องการสินค้าประเภทใดบ้างแล้ว ในรอบที่สอง สมาชิกเริ่มผลิตสินค้าให้ตรงกับความต้องการของสมาชิก

อย่างไรก็ตาม ระบบแลกเปลี่ยนดังกล่าว จะต้องใช้เวลาให้สมาชิกได้ศึกษาและทำความเข้าใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการค้าหนักราคาโดยใช้เกณฑ์ใด (สมาชิกส่วนใหญ่ยังคงเทียบราคาสินค้าเป็นเงินบาท) การทอนบัตรเสง การเขียนบัตรเสง และการปัญหาหนี้สูญ

ความยากง่ายของการแลกเปลี่ยน

ความยากง่ายของการแลกเปลี่ยนบัตรเสง ขึ้นอยู่กับการเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม และการสร้างความเข้าใจร่วมกันของสมาชิก

แต่ทั้งนี้ การแลกเปลี่ยนจะทำได้ง่ายเมื่อสมาชิกมีความไว้วางใจกัน และมีความต้องการจะช่วยเหลือกันในชุมชน

ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมต่อระบบแลกเปลี่ยน

จากการทดลองปฏิบัติระบบแลกเปลี่ยนเชิง สมาชิกส่วนใหญ่ให้ความสนใจเป็นอย่างดี แม้ว่าจะมีส่วนหนึ่งยังไม่เข้าใจในวิธีการเล่นระบบแลกเปลี่ยนดังกล่าว แต่ก็ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ ในขณะที่บางกลุ่มคุ้นเคยกับการใช้ระบบแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าเป็นวิธีการหักบัญชีสินค้า ซึ่งไม่มีรูปแบบของบัตรที่แสดงรายการซื้อ ขายกัน

อย่างไรก็ตาม ยังมีสมาชิกบางส่วนยังไม่เข้าใจว่าบัตรที่ได้มานั้น ได้มาอย่างไร และสมาชิกที่ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ จะมีโอกาสแลกเปลี่ยนสินค้าได้หรือไม่

รายงานการสัมมนากลุ่มย่อย กลุ่มที่2
เรื่อง ระบบแลกเปลี่ยนยู่ฟู
วันที่ 28 มกราคม 2546 ภาคเช้า

รายชื่อกลุ่มที่เข้าร่วมการสัมมนา

1. กลุ่มแม่บ้านชุมชนรวมมิตรสัมพันธ์	กรุงเทพฯ
2. กลุ่มดอกไม้ใบยางพารา	จังหวัดสงขลา
3. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	จังหวัดพังงา
4. กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนยโสธร	จังหวัดยโสธร
5. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลม่วงงาม	จังหวัดสระบุรี
6. กลุ่มภูมิปัญญาไทย	
7. กลุ่มอินแปง	จังหวัดสกลนคร
8. กลุ่มประชาคมเกษตรพัฒนา	จังหวัดกาฬสินธุ์
9. เครือข่ายกองทุนทางปัญญา	จังหวัดขอนแก่น

รายชื่อวิทยากร

1. คุณอรอนงค์	อินทระ
2. คุณกรณิการ์	บุญหนุน
3. คุณพิพัฒน์	ยอดพฤติการ
4. คุณจักรชัย	โถมทองดี

การทดลองปฏิบัติ

จากการทดลองปฏิบัติระบบการแลกเปลี่ยนเฮง ในช่วงเริ่มต้นวิทยากรได้ให้แต่ละกลุ่มเขียนสิ่งที่ต้องการเสนอซื้อและเสนอขายอย่างละ 1 รายการ พบว่ากลุ่มธุรกิจชุมชนทุกกลุ่มต้องการขายสินค้าที่กลุ่มผลิตอยู่ในปัจจุบันและสิ่งที่ต้องการซื้อส่วนใหญ่เป็นสินค้าเพื่อการบริโภค เช่น ข้าวสาร ปลาแห้ง น้ำปลา พริกและสมุนไพร มีเพียง 3 กลุ่มที่ต้องการซื้อสินค้าที่เป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต คือกลุ่มแม่บ้านชุมชนรวมมิตรสัมพันธ์ต้องการซื้ออุปกรณ์เกี่ยวเพื่อผลิตชุดเกี่ยว กลุ่มประชาคมเกษตรพัฒนาต้องการซื้อกากน้ำตาลเพื่อผลิตข้าวปลอดสารพิษ และเครือข่ายกองทุนทางปัญญาต้องการซื้อข้าวโพดเพื่อเลี้ยงสุกร การแลกเปลี่ยนในรอบแรก กลุ่มดอกไม้ใบยางพาราซื้อข้าวสารจากกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนยโสธร กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนยโสธรซื้อปลาเค็มจากกลุ่มชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลม่วงงามซื้อข้าวปลอดสารพิษจากกลุ่มประชาคมเกษตรพัฒนา ส่วนกลุ่มแม่บ้านชุมชนรวมมิตรสัมพันธ์ กลุ่มภูมิปัญญาไทย กลุ่มอิน

แปงและเครือข่ายกองทุนทางปัญญา ยังไม่มีการแลกเปลี่ยนเกิดขึ้น เนื่องจากไม่มีสินค้าที่ตรงกับความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม ในการทดลองปฏิบัติรอบที่สอง สมาชิกแต่ละกลุ่มได้เสนอรายการสินค้าที่ต้องการซื้อและต้องการขายเพิ่มเติม จะเห็นได้ว่า สมาชิกมีความพยายามที่จะผลิตสินค้าให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม สืบเนื่องจากการที่มี 4 กลุ่มที่ต้องการขายสมุนไพรเพิ่มเติม เนื่องจากมีผู้ต้องการซื้อสมุนไพรแต่ยังไม่มีใครขาย และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลม่วงงามต้องการขายกากน้ำตาลเพิ่มเติมเนื่องจากกลุ่มประชาคมเกษตรพัฒนาต้องการซื้อและคนสามารถผลิตได้ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ เสนอสินค้าที่ต้องการขายเพิ่มเติมซึ่งเป็นสินค้าที่คิดว่าสามารถขายได้ในชุมชน เช่น พริก ปลายัน มันสำปะหลัง ผ้าไหม ข้าวโพด ปลายัน น้ำปลา หัวอาหาร หลังจากที่ได้การทดลองปฏิบัติในรอบที่สองพบว่า เกิดการแลกเปลี่ยนมากกว่าในรอบแรก เนื่องจากมีสินค้าเพิ่มมากขึ้น และเป็นสินค้าที่ตรงกับความต้องการของสมาชิกมากขึ้น และยังพบว่า สมาชิกมีความเข้าใจในระบบแลกเปลี่ยนมากขึ้น วิทยากรจึงได้ให้มีการแลกเปลี่ยนขึ้นอีกเป็นครั้งสุดท้าย สมาชิกทำการแลกเปลี่ยนจนกระทั่ง มีบัตรเร่งที่ใช้งานกลับมาสู่ผู้ออกบัตรและสมาชิกถือบัตรนั้นทิ้ง ไปซึ่งเกิดขึ้นสองรายคือกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนยโสธรและกลุ่มประชาคมเกษตรพัฒนา

บทเรียนจากการปฏิบัติ

หลังจากที่ได้ทดลองปฏิบัติระบบแลกเปลี่ยนจนถึงสามรอบแล้ว สมาชิกแต่ละกลุ่มได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของระบบแลกเปลี่ยนซึ่งช่วยให้เกิดความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างเครือข่ายโดยไม่ต้องใช้เงินและไม่ต้องซื้อขายสินค้าผ่านพ่อค้าคนกลางช่วยให้ผู้ขายไม่ถูกกดราคาและผู้ซื้อไม่ต้องซื้อสินค้าในราคาแพง รวมทั้งยังได้สินค้าที่มีคุณภาพเนื่องจากรู้จักแหล่งผลิตสินค้าที่ต้องการ นอกจากนี้สมาชิกยังเห็นถึงประโยชน์ของการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของความต้องการซื้อและขายสินค้าของแต่ละกลุ่มซึ่งทำให้สามารถประมาณการผลิตได้ช่วยให้สินค้าไม่ล้นตลาดและยังทราบความต้องการซื้อสินค้าทำให้สามารถปรับเปลี่ยนตัวสินค้าที่ผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้ สมาชิกยังได้ให้ความเห็นอีกว่าระบบการแลกเปลี่ยนชุมชนนี้จะทำให้เกิดความเอื้ออาทรขึ้นในชุมชนซึ่งมีส่วนช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

อย่างไรก็ตาม สมาชิกกลุ่มมีความเห็นว่าระบบการแลกเปลี่ยนนี้ยังไม่รัดกุม หากสมาชิกผู้ใช้บัตรนี้ไม่มีความซื่อสัตย์ก็อาจทำให้เกิดปัญหาการปลอมแปลงบัตรได้ และยังได้เสนอถึงข้อจำกัดของการใช้ระบบแลกเปลี่ยนนี้ว่าไม่เหมาะสำหรับชุมชนที่อยู่ห่างไกลกัน เนื่องจากจะเกิดค่าใช้จ่ายในการขนส่งและข้อจำกัดอีกข้อหนึ่งคือบัตรเร่งนี้ไม่สามารถใช้ได้ในช่วงกว้าง ใช้ได้เฉพาะในหมู่สมาชิกหรือชุมชนเล็ก ๆ เท่านั้นซึ่งอาจมีสินค้าหรือบริการที่ไม่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิกในชุมชน

บทสรุปและข้อสังเกตจากวิทยากร

จากการที่ได้ทดลองปฏิบัติระบบแลกเปลี่ยนเฮงแล้วพบว่าผู้เข้าร่วมสัมมนามีความเข้าใจระบบแลกเปลี่ยนเป็นอย่างดีสามารถแลกเปลี่ยนกันได้อย่างถูกต้องขึ้นตอนเนื่องจากสมาชิกได้มีการทดลองปฏิบัติด้วยตนเองและสมมติการแลกเปลี่ยนสินค้าที่สามารถผลิตได้จริงทำให้เข้าใจวิธีการแลกเปลี่ยนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเข้าใจความหมายของการแลกเปลี่ยนในระบบนี้ว่าคล้ายกับการซื้อขายในระบบเงินเชื่อโดยการออกบัตรเฮงเพื่อเป็นเสมือนใบสัญญาว่าจะชำระคืนเป็นสินค้าหรือบริการของคนในอนาคต

มีข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่งคือในระหว่างการทดลองปฏิบัติระบบแลกเปลี่ยนพบว่า มีสมาชิกบางกลุ่มสนใจที่จะแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดมากกว่าการใช้บัตรเฮง เนื่องจากการแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มเพียงสองกลุ่มและสินค้าที่ต้องการแลกเปลี่ยนมีน้อยชนิดจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้บัตรเฮง และได้สังเกตเห็นอีกอย่างหนึ่งว่า มีสมาชิกหลายกลุ่มที่ต้องการเป็นเครือข่ายกันเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้านี้ระหว่างกลุ่มในธุรกิจชุมชน ส่วนความสนใจที่จะนำระบบแลกเปลี่ยนนี้ไปใช้เพื่อแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มยังมีน้อย

รายการสินค้าที่สมาชิกต้องการซื้อและขาย

ชื่อกลุ่ม	สินค้าที่ต้องการซื้อ	สินค้าที่ต้องการขาย
1. กลุ่มแม่บ้านชุมชนรวมมิตรสัมพันธ์	1.อุปกรณ์เกี่ยว 2.น้ำตาล 3.สุกร	1.ชุดเกี่ยว 2.สมุนไพร 3.พริก
2. กลุ่มดอกไม้ใบยางพารา	1.ข้าวสาร 2.ชุดเกี่ยว	1.ดอกไม้ใบยางพารา 2.สมุนไพร 3.ปลาป่น
3. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	1.สมุนไพร	1.ปลาเค็ม 2.ดอกไม้เกลือปลา 3.ปลาป่น
4. กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนโสธร	1.ปลาทะเลแห้ง 2.น้ำปลา 3.ไวน์ส้ม	1.ข้าวสาร 2.มันสำปะหลัง 3.ผ้าไหม
5. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลม่วงงาม	1.ข้าวหอมมะลิ 2.ดอกไม้ใบยางพารา 3.น้ำปลา	1.ไวน์ส้ม 2.ถากน้ำตาล 3.สมุนไพร 4.ข้าวโพด 5.ปลาร้า
6. กลุ่มภูมิปัญญาไทย	1.พริก	1.มะละกอ 2.มะเขือ
7. กลุ่มอินแปง	1.น้ำปลา	1.ไวน์แม่,น้ำผลไม้ 2.น้ำปลา
8. กลุ่มประชาคมเกษตรพัฒนา	1.ถากน้ำตาล 2.ข้าวโพด	1.ข้าวปลอดสารพิษ 2.สมุนไพร
9. เครือข่ายกองทุนทางปัญญา	1.ข้าวโพด 2.ปลาป่น	1.สุกร 2.หัวอาหาร

ระบบแลกเปลี่ยนยูฟู (กลุ่มที่ 4)

รายชื่อกลุ่มที่เข้าร่วมสัมมนา

1. วิทยุชุมชนคนเมืองบัว (กลุ่มบัวบาน)
2. ศูนย์เรียนรู้ ตำบลห้วยบง
3. กลุ่มชัยภูมิ
4. สหกรณ์ชุมชนกลุ่มบัวลาย
5. กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่แปรรูป
6. โรงเรียนมรรคัษรรรชาติ กลุ่มเกษตรกรทำนา ตำบลนาโสี อำเภอกุดชุม
7. CUSO แคนาดา

รายชื่อวิทยากร

1. นายเสื่อ อภิชาติเกรียงไกร
2. นางสาวมณีรัตน์ จริยธรรมวัติ

การทดลองปฏิบัติ

ในการทดลองปฏิบัติระบบการแลกเปลี่ยนยูฟูของกลุ่มที่ 4 นั้น สินค้าที่ทางกลุ่มสนใจซื้อ และรับบริการ ได้แก่ เสื้อผ้า ข้าว มะเขือเทศ เกลือ น้ำตาล รอยนคฺ ยา สมุนไพร มะม่วง น้ำปลา ผ้าหมัก เสื้อกันหนาว เนื้อไก่ หมู ยาสระผม รองเท้า กลัวย โทรศัพท์มือถือ บริการตัดผม และแรงงาน ส่วนสินค้าที่ทางกลุ่มมีความสนใจจำหน่ายและบริการนั้น ได้แก่ ข้าว ผัก มะเขือเทศ แดงโม มังคุด องุ่น ข้าวโพด กลัวยฉาบ น้ำตาลปีบ พริกแกง เกลือ เสื้อผ้า รอยนคฺ และแรงงาน ในการทดลองปฏิบัตินั้นทางวิทยากรจะให้สมาชิกลงรายการสินค้าหรือบริการที่ตนเองต้องการเสนอจำหน่ายหนึ่งรายการ และต้องการซื้อหนึ่งรายการ แล้วรายงานให้ที่ประชุมทราบเพื่อให้สมาชิกทำการแลกเปลี่ยนสินค้าที่ตนต้องการโดยใช้บัตรเสง ซึ่งจำนวนเสงนั้นจะขึ้นอยู่กับภาระระหว่างผู้ซื้อและผู้จำหน่าย หลังจากนั้นวิทยากรจะให้สมาชิกทำเหมือนเดิม กล่าวคือ เสนอสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนสามครั้ง ซึ่งในการแลกเปลี่ยนนั้นทางกลุ่มที่ 4 ได้มีการแลกเปลี่ยนข้าว เสื้อผ้า มะเขือเทศ เกลือ รอยนคฺ และแรงงาน เป็นต้น

บทเรียนจากการปฏิบัติ

ผู้เข้าร่วมการทดลองปฏิบัติระบบแลกเปลี่ยนยูฟู ของกลุ่มที่ 4 นั้น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบแลกเปลี่ยนยูฟูว่า ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนขึ้นในชุมชน และทราบถึงความต้องการของชุมชน สินค้าใน

การแลกเปลี่ยนสามารถตกลงราคากันได้ เป็นการแลกเปลี่ยนโดยความสมัครใจทั้งสองฝ่าย แต่อย่างไรก็ตาม สินค้าที่มีค่อนข้างจำกัด ทำให้บางครั้งมีการแข่งขันและมีการตัดราคากันขึ้น

บทสรุปและข้อสังเกตจากวิทยากร

จากการทดลองปฏิบัติระบบแลกเปลี่ยนยูฟูของกลุ่มที่ 4 นั้น พบว่า ทางกลุ่มได้ให้ความสนใจในเรื่องของการแลกเปลี่ยนเป็นอย่างมาก ซึ่งสินค้าในการแลกเปลี่ยนนั้นทางกลุ่มพยายามเน้นสินค้าที่เป็นความต้องการของสมาชิกเป็นหลัก จึงทำให้เกิดการแข่งขันและการตัดราคากันเอง เช่น ในการแลกเปลี่ยนสินค้าในรอบแรกนั้น เมื่อทางสมาชิกได้ทราบว่ามีความต้องการเกลือ สมาชิกก็จะจำหน่ายเกลือในรอบถัดมาทันที เป็นต้น ถึงกระนั้นก็ยังมีความสนใจในกลุ่มบางคนที่ไม่ได้มีการแลกเปลี่ยนสินค้า บางคนก็นำสินค้าจากภายนอกชุมชนมาจำหน่าย แม้ว่าจะมีคนนำมาแลกเปลี่ยนแต่ก็ไม่คุ้มค่า เพราะบัตรเงินสดสามารถใช้ได้เฉพาะในชุมชนเท่านั้น ทำให้เมื่อสมาชิกได้บัตรเงินสดมาก็ไม่สามารถที่จะนำไปซื้อสินค้าจากภายนอกชุมชนได้ ดังนั้น ระบบแลกเปลี่ยนยูฟูจึงเหมาะสำหรับการแลกเปลี่ยนสินค้าภายในชุมชน และสินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยนนั้นควรเป็นสินค้าที่มีอยู่ในชุมชน

ในการทดลองปฏิบัติระบบแลกเปลี่ยนยูฟูของกลุ่มที่ 4 ผู้เข้าร่วมทดลองมีความเข้าใจในระบบแลกเปลี่ยนยูฟูเป็นอย่างดี

รายงานการประชุมกลุ่มย่อย : ระบบแลกเปลี่ยนยู่ฟู
กลุ่มที่ 4 (แม่มูลมันฮิน)
วันที่ 28 มกราคม 2545 บ้านสันติสุข อ. กุดชุม จ. ยโสธร

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย

1. พ่อใหญ่ผาย
2. พ่อเราะ
3. พ่อทวี
4. พ่อจรัส
5. พ่อมนัส
6. พ่อสุพัฒนชัย
7. พ่อเฉลิม
8. พ่อคำดวง
9. พ่อสมนึก
10. พ่อศิลป์
11. พ่อยรรยง
12. พ่อธวัชชัย
13. พี่เรือง
14. คุณดลจิตต์ ยุกตะนันต์
15. คุณน้ำผึ้ง มีสีล

ผู้เข้าร่วมประชุมได้เข้าร่วมทดลองใช้ระบบแลกเปลี่ยนยู่ฟูประมาณ 2 รอบ และได้ซักถามถึงขั้นตอนการใช้ระบบแลกเปลี่ยนนี้อย่างละเอียดและสรุปผลการประชุมพร้อมทั้งข้อดีและข้อเสียของระบบแลกเปลี่ยนแบบยู่ฟู ดังนี้

ข้อดี

1. ก่อให้เกิดความเอื้ออาทรต่อกันของคนในชุมชนและก่อให้เกิดความสามัคคีตามมา
2. ทำให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้โดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชนของตน
3. เกิดกระบวนการเรียนรู้และบริหารจัดการภายในชุมชน
4. มีจุดยืนของชาวบ้านเอง โดยชาวบ้านสามารถกำหนดจำนวนยู่ฟูที่จะใช้ในการแลกเปลี่ยนได้เอง
5. สามารถสร้างสิ่งแลกเปลี่ยนได้ในจำนวนที่เท่ากับราคาของสินค้า

6. ชาวบ้านและชุมชนเกิดการเรียนรู้ คิดเองทำเอง ไม่ถูกครอบงำ
7. ชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะในด้านการผลิตและการบริโภค
8. ชาวบ้านสามารถควบคุมการใช้จ่ายได้ด้วยตนเอง
9. สะดวกและง่ายแก่การใช้จ่าย (ไม่ต้องพิมพ์ธนบัตร)
10. ลดภาวะหนี้สินทั้งจากในและนอกระบบ
11. ป้องกันการไหลออกนอกชุมชนของเงิน
12. เกิดการออม
13. การจัดทำข้อมูลสินค้าในชุมชนทำให้สามารถทราบถึงความต้องการสินค้าของคนในชุมชน
14. ทำให้สามารถผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการได้อย่างทันทั่วทั้งที่

ข้อเสีย

1. ใช้นอกชุมชนไม่ได้
2. ขาดการยอมรับจากภายนอก
3. ใช้ได้จำกัดเฉพาะในกลุ่มของตนเอง ซึ่งแคบเกินไป
4. รวมกลุ่มเป็นกลุ่มใหญ่ไม่ได้ เพราะควบคุมได้ยาก
5. ยังไม่เคยชินอาจเกิดความสับสน
6. ทหารยังไม่เข้าใจ
7. หากมีการบริหารจัดการโดยมีคณะกรรมการของระบบแลกเปลี่ยน (เช่น ประธานกลุ่มเป็นผู้จ่ายบัตรผูกและลงลายมือในบัตรเพื่อป้องกันการปลอมแปลง) จะทำให้เกิดการรวมอำนาจไว้ที่ประธานมากเกินไป

ภาคผนวกที่ 1-6

**การเล่่นบทบาทสมมติเรื่อง
ระบบแลกเปลี่ยนชุมชนแบบคูปอง**

เกมอุปถัมภ์

เป้าหมายของการเล่น

- เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการกระตุ้นให้สนใจในการผลิตและการบริการ
- เพื่อให้ชาวบ้านเห็นถึงประโยชน์ของการมีระบบแลกเปลี่ยนชุมชน

กติกา

รอบที่ 1

- ต้องมีผู้เล่น 14 คน ไม่รวมผู้นำ(ในกรณีที่ผู้เล่นมากกว่าให้จัดเป็นครอบครัว ถ้ามีผู้เล่นไม่พอ ผู้เล่น 1 คนอาจเล่นเป็น 2 บทบาทได้)
- ผู้เล่นแต่ละคนจะได้ซองคนละ 1 ซอง และจะต้องเล่นตามเงื่อนไขที่ระบุในซอง
- ผู้เล่นทุกคนยกเว้นนายทุน คนข้างนอกและร้านค้าในหมู่บ้านไม่ว่าจะมีเงินหรือเป็นหนี้จะต้องซื้อสินค้า 4 อย่าง โดยแต่ละอย่างจะซื้อได้เพียง 1 หน่วยเท่านั้น และการซื้อสินค้า 4 อย่างนี้ไม่นับรวมการจ่ายค่าวัตถุดิบตามเงื่อนไขในซอง
- สำหรับคนที่ไม่มีเงินจะต้องยืมจากนายทุน และจะต้องจ่ายดอกเบี้ยร้อยละ 10 ห้ามยืมกันเองในชุมชนและห้ามลดราคาสินค้า
- ในตารางราคาสินค้ารอบที่ 1 สินค้าที่มีเครื่องหมาย * หมายความว่าสินค้านั้นห้ามขายให้คนในชุมชน ต้องขายให้ร้านค้าในหมู่บ้านเท่านั้น(หมายถึงเมื่อมีคนมาซื้อของในร้านค้าร้านค้าจะต้องจ่ายต้นทุนให้กับผู้ผลิตตามราคาที่มิในเงื่อนไข)
- คนข้างนอกและนายทุนไม่ควรซื้อสินค้าจากชาวบ้าน

รอบที่ 2

- มีการใช้อุปถัมภ์ในการซื้อขาย
- นายทุนและคนของนอกไม่รับบัตรชำระเป็นอุปถัมภ์

คำถามสรุปในรอบที่ 1

- รู้สึกอย่างไรเมื่อเล่นแล้วโดยอาจเลือกถามเป็นพิเศษสำหรับครอบครัวที่มีความแปลก เช่น มีหนี้เพิ่ม/ลดมากเป็นพิเศษ มีเงินสะสมเพิ่มขึ้นมาก ฯลฯ
- เห็นปัญหาอะไรเกิดขึ้นในหมู่บ้าน จากการสรุปบัญชีของหมู่บ้าน(อาจให้เขียนหรืออภิปรายก็ได้)

คำถามสรุปในรอบที่ 2

- เล่นแล้วรู้สึกอย่างไร แตกต่างจากปีที่แล้ว(รอบที่ 1)อย่างไร
- การมีคูปองเป็นอย่างไร ดีหรือไม่

คำถามหลังจากเล่นทั้งสองรอบ

- มีความแตกต่างอย่างไร ระหว่างรอบที่ 1 กับรอบที่ 2
- ข้อดีสำหรับการมีระบบแลกเปลี่ยนชุมชน(ผู้นำอาจเสริมประเด็นที่คกหล่น)

วิธี เล่นเกมคูโปง

รอบที่ 1

1. คิดแผ่น chart ราคาสินค้า รอบที่ 1 และแผ่นสรุปการเงิน รอบที่ 1
2. แจกซองรอบที่ 1 (สีขาว) ให้ผู้เล่นนับเงินให้ตรงกับจำนวนที่ระบุในการ์ดเงื่อนไข ถ้าเกินขอคืน ถ้าขาดผู้นำให้เงินเพิ่มให้ครบตามจำนวน และให้แขวนป้ายชื่อของแต่ละคน
3. อธิบายกติกา รอบที่ 1 และให้ผู้เล่นแต่ละคนแนะนำตัวโดยอ่านจากการ์ดเงื่อนไขทีละคน
4. ให้ผู้เล่นซื้อขายสินค้ากันตามเงื่อนไขที่กำหนด ผู้เล่นบางคนอาจจำไม่ได้ว่าชื่อของไปแล้ว ก็อย่างก็ให้จดไว้ได้ มีเศษกระดาษให้อยู่ในซอง
5. เมื่อซื้อสินค้าได้ครบตามเงื่อนไขทุกคนแล้วผู้ที่เป็หนี้ชำระหนี้ให้นายทุนพร้อมดอกเบี้ย นายทุนสรุปยอดหนี้ของแต่ละคนและเขียนลงใน chart ซองคงเหลือ ผู้เล่นรายงานจำนวนเงินที่เหลืออยู่ในมือแต่ละคนและเขียนลงใน chart ซองคงเหลือ สรุปยอดรวมการเงินของหมู่บ้านและยอดเงินของนายทุนกับคนข้างนอก
6. ชี้ให้ผู้เล่นเห็นความเปลี่ยนแปลงของตัวเลขที่เกิดขึ้น เช่น แต่ละคนมีหนี้เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร สภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้านแตกต่างจากเดิมอย่างไร ชี้ให้ดูตัวเลขของนายทุนและคนข้างนอกว่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร ถาม คำถามสรุปรอบที่ 1

รอบที่ 2

7. เก็บซองและเงินรอบที่ 1 ยกเว้นป้ายชื่อยังไม่เก็บ แจกซองรอบที่ 2 (ซองลาย) (ถ้าต้องการให้เห็นความแตกต่างควรแจกซองให้ตรงกับอาชีพเดิมที่เล่นในรอบแรก) คิดแผ่น chart ราคาสินค้ารอบที่ 2 ต่อกับแผ่นแรกโดยให้เส้นบรรทัดตรงกันพอดี
8. อธิบายกติการอบที่ 2 ผู้เล่นนับเงินและแนะนำตัวเหมือนในรอบที่ 1 (จำนวนเงินสะสม/เป็นหนี้จะเท่ากับในรอบที่ 1)
9. ให้ผู้เล่นซื้อขายสินค้ากันตามเงื่อนไขในรอบที่ 2
10. เมื่อซื้อสินค้าได้ครบตามเงื่อนไขทุกคนแล้วผู้ที่เป็หนี้ชำระหนี้ให้นายทุน สำหรับเงินบาทชำระพร้อมดอกเบี้ย 10% ส่วนคูโปงชำระคืนโดยไม่มีดอกเบี้ย นายทุนสรุปยอดหนี้ทั้งที่เป็นคูโปงและเป็นบาทลงใน chart ซองคงเหลือ ผู้เล่นรายงานจำนวนเงินและคูโปงที่เหลืออยู่ในมือแต่ละคนและเขียนลงใน chart ซองคงเหลือ สรุปยอดรวมการเงินของหมู่บ้านและยอดเงินของนายทุนกับคนข้างนอก
11. ชี้ให้ผู้เล่นเห็นความเปลี่ยนแปลงของตัวเลขที่เกิดขึ้น เช่น แต่ละคนมีหนี้เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร สภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้านแตกต่างจากเดิมอย่างไร ชี้ให้ดูตัวเลขของนายทุนและคนข้างนอกว่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร ถาม คำถามสรุปรอบที่ 2

สรุปข้อคิดเห็นการ : ระบบอุปถัมภ์

ด้านเศรษฐกิจ

1. มีเงินบาทหมุนเวียนในชุมชนมากขึ้น ไม่ไหล ออกนอกชุมชน
2. กระตุ้นการผลิตในชุมชน โดยตอบสนองความต้องการของชุมชน และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าในชุมชนมากขึ้น
3. กระตุ้นการใช้วัตถุดิบในชุมชน
4. ลดการพึ่งพาเงินบาท ลดการกู้ยืม เพิ่มการออม และลดภาระหนี้สิน
5. ทำให้ทรัพยากรหมุนเวียนในชุมชนมากขึ้น
6. ทำให้มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างรอบคอบมากขึ้น
7. ส่งเสริมให้เกิดการแปรรูปผลิตภัณฑ์

ด้านสังคม

1. ลดปัญหาเรื่องยาเสพติด
2. ส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนมากขึ้น
3. ส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักกันมากขึ้น
4. ทำให้คนขยัน เกิดการผลิตในชุมชนมากขึ้น
5. ชุมชนเข้มแข็ง